

Almindeligere Bemærkninger

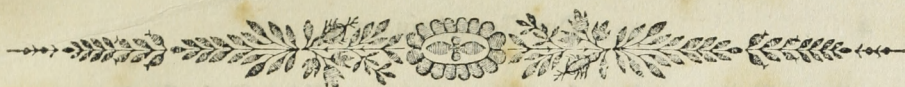
og

Efterretninger.

Almindeligere Bemærkning

11

Ertertinger.

Nogle Bemærkninger foranledigede ved Professor Dr. Clausens seneste Skrift: „Fortsat Undersøgelse om Universitetets Tilstand og Virksomhed.“

De Aarbogens forrige Aargang forudskikkede Bemærkninger, ved hvilke Udgiveren, i Modsatning til den af Professor Dr. Clausen offentlig førte Anke over den kongelige Universitetsdirektions Fremgangsmaade ved at bevirke en væsentlig Forandring i Universitetets økonomiske Bestyrelse, havde forsøgt korteligen at begrunde sin Anskuelse, at den foretagne Forandring, langt fra at være til Skade for Universitetet, tværtimod havde været i dets sande Interesse, og at Direktionen havde haft aldeles afgjørende Grunde for sin Fremgangsmaade, have fremkaldt fra Professor Clausens Side en Replik i Sagen, som indeholdes i det ovennævnte Skrift, og efter hvilken de i hine Bemærkninger anførte Grunde skulde være aldeles intetsigende og absurde, hvilket faaer saa meget mere at betyde, da Bemærkningerne antages at have indeholdt en officiel „Bemærkning“ af Kollegiets Kontorchef om Motiverne for dettes Fremgangsmaade. Prof. Clausen mener saaledes at have endnu klarere end første Gang bevist, hvormeget Direktionen har overskredet sin Myndighed, hvor højligen Den har foregribet sig paa Universitetets Privilegier, hvor illiberale Principer Den har fulgt, og — hvor slet Dens Kontorchef har forsvaret Dens Sag. Det omtalte Skrift indeholder derhos tillige nogle almindeligere Betragtninger over Universitetets Tilstand og Virksomhed, som fornemmelig gaae ud paa, i Modsatning til den i Aarbogen fremsatte Yttring, at en mere blomstrende Periode for Universitetet vilde datere sig fra Reformens Tidspunkt — hvilken Yttring karakteriseres som „betydningsløs“ — , at paavise, hvilke de Hindringer ere der efter Forfatterens Anskuelse hidtil have ligget, og fremdeles lægge sig ivejen for Universitetets heldigere videnskabelige Flor. Denne Del af Skriftet har en ikke mindre kritisk Karakter end den første, det egentlige Gjenvar, og ikke mindre end Forfatterens tidligere Skrift, idet han her faaer Lejlighed til, foruden at udtale sin Dabel over flere af de bestaaende Indretninger ved Universitetet, og over at de ikke forlængst ere reformerede, isærdeleshed at gjøre det i Slutningen af 1836 approberede Normalreglement for Universitetets Indtægter og Udgifter til Gjenstand for en skarp Kritik, medens dog Normalreglementets største om ikke eneste Fejl turde være den, at det er affattet uden at Prof. Clausen eller Konsistorium have haft den fornødske Andel deri.

Uagtet Udgiveren er langt fra at troe, at det er lykkedes Prof. Clausen at overbevise ret mange, idetmindste af de „provende Læsere“ som han ønsker sig, om det Urimelige i den i Aarbogen førte Argumentation, kan han dog ikke undlade at ledsage hans Gjen svar med de nedenstaaende Bemærkninger, for derved om muligt at vise det meget Ugrundede det indeholder, ved Siden af Udførligt som vel kunde blænde den mindre opmærksomme Læser. Thi det er ikke utroligt, at mangen saadan, ved den megen Tale om tilfidesatte Herligheder, om illiberale Principer osv. — og det af en Mand som Prof. Clausen og just i den nærværende Tid — virkelig kunde troe at Universitetet var i Fare, medens dog alle de haarde Beskyldninger ved nærmere Betragtning opløse sig i Intet. Vi skulle tillige følge Forfatteren ved den senere Afdeling af Skriftet, for at gjøre opmærksom paa det i høj Grad Skjæve og Ensidige som indeholdes ogsaa i de almindeligere Betragtninger, navnlig i hvad der er bemærket om Normalreglementet og Universitetslærernes formentlige ringe Vilkaar, hvilket er saa paafaldende, at det neppe lader sig forklare anderledes, end ved at tage Hensyn til den bittere Stemning hvori Forfatteren efter eget Vidnesbyrd — S. 4 — har skrevet sin Bog, og som aabenbar har haft en ikke ringe Indflydelse paa den hele Tone i denne og paa de enkelte Udtryk, om ikke endog paa Forfatterens Anskuelser overhovedet.

Foreløbigen maa det bemærkes, at selv om det skulde være lykkedes Prof. Clausen — hvad vi ikke troe eller indrømme — at svække den i Aarbogen førte Argumentation, er derved dog i Sagen selv intet bevist; thi vi maae bede vel erindret, at det er aldeles Fejlagtigt og uden mindste Grund, naar han troer i hine tidligere Bemærkninger at finde en officiel „Veretning“ om Universitetsdirektionens Motiver, medens det tværtimod er en aldeles privat Fremstilling af Udgiverens individuelle Mening om hine Motiver som i Aarbogen er forsøgt og fremdeles her skal forsøges, og om altsaa endog den brugte Fremstilling skulde have været mindre heldig, saa følger deraf dog ingenlunde, at ikke en egentlig officiel, fra selve den angrebne Autoritet udgaaet, Fremstilling af Motiverne vilde være bleven ganske anderledes klar og overbevisende.

Prof. Clausen gjør til den første Gjenstand for sine Bemærkninger den Grund som i Aarbogen er hentet fra Lovgivningens udtrykkelige Forskrifter. Denne Autoritet, mener han, maatte for længe siden have gjort Ende paa videre Diskussion, og Universitetsdirektionen maatte i de 33 Aar siden Dens Drettelse have forset sig ved ikke at bringe disse Forskrifter i Udførelse, hvis ikke den fremsatte Paastand: at Direktionen ikke har gjort andet end bringe selve Universitetslovgivningens Forskrifter i Udførelse, var aldeles blottet for historisk Sandhed. Men hvor staaer det i Aarbogen, at den nu foretagne væsentlige Forandring i Universitetets Bestyrelse skulde være udtrykkelig foreskrevet i Universitetets Fundats og i Reskriptet af 1804? En saa urimelig Mening har Aarbogen aldrig fremsat, men kun gjort opmærksom paa, at det Princip: at den hele Forvaltning skulde saaledes indrettes, at Profesores saa lidet som muligt bebyrdes med økonomiske Forretninger, Pengesager og Regnskaber, allerede er fremsat med udtrykkelige Ord i begge de anførte Lovgivninger, og at en saa stærk og bestemt Opfordring, i Forbindelse med senere Erfaringer og Begivenheder, kunde indeholde et vægtigt Motiv til at foretage en gennemgribende Forandring. Prof. Clausen gjør sig megen Umag for at vise, at de anførte Ord i Fundatsen ikkun have Hensyn til de enkelte Professorers Eforier, men ikke kunne finde Anvendelse paa Professorernes Korpus eller det akademiske Senat, hvis Myndighed og Ret til at bestyre Universitetets Anliggender Fundatsen tværtimod i Forbindelse med hin Forskrift udtrykkelig gjentager og stadfæster; at Reskriptet af 1804 heller ikke kan forstaaes anderledes, da det ligesom Fundatsen

henviser til enkelte Professorers Forretninger, og da dets Slutning — hvis Udelæbelse ved Reskriptets Dmtale i Aarbogen i stærke Udtryk dables — erklærer at der skal tages Hensyn til at Universitetet ikke mister nogen af de samme forundte Herligheder og Fordele, og saaledes aldeles omstøder hvad man af de foregaaende Ord har villet udlede; endelig, at den foreskrevne Forandring allerede forlængst er foregaaet, derved at Professorernes Tilfyn med de til de enkelte Corpora hørende Landsbykirker ved hines Inddragelse er bortfaldet. At ligesaaletid Fundatsen som Reskriptet af 1804 har tænkt paa en saadan Forandring som nu er foregaaet, er vistnok temmelig klart, og behøvede neppe saa udførligen at bevises. Smidertid er det dog at mærke, at Fundatsen ikke taler alene om enkelte Professorers Curæ og Esorier, men tillige vil at den hele Forvaltning saaledes skal indrettes, at Professores osv., og synes derhos ved det strax forudgaaende: „eftershaanden“ just at antyde, at den umiddelbar paafølgende Forfkrift skulde være at ansee som et Princip der, eftersom Forholde og Omstændigheder tillode, mere og mere burde gjøres gjeldende. At Fundatsen i samme Djeblik nærmere ordner det da bestaaende Forhold hvorefter det akademiske Senat havde den fulde Bestyrelse af de økonomiske Anliggender, er ligesaa meget i sin Orden, som at den giver nærmere Forfkrifter for den akademiske Jurisdiktion og Konsistoriets jus vocandi til Præstekald; thi saalænge noget af disse Forholde skulde bestaae, maatte Fundatsen jo indeholde de derom gjeldende Bestemmelser; men dermed er dog ingenlunde bevist, at Fundatsen, naar den i samme Djeblik udtaler et almindeligt Princip, hvis fulde Gjennemførelse vilde lede til hint Forholds Omstøden, vil have dette saaledes forstaaet, at Principet skulde for stedse være hint Forhold underordnet og dette for stedse vedblive uforandret; herom indeholder Fundatsen ikke det mindste Vink, men tvertimod, som ovenansført, snarere det Modsatte, og naar Reskriptet af 1804 udtrykkelig gjentager det samme Princip, i sin Almindelighed, som Lovgiverens vedvarende Willie, saa synes dette at indeholde et endnu mere positivt Vidnesbyrd om, at det har Medhold i Fundatsens Aand, at gjøre Principet gjeldende i saadan Udstrækning som forandrede Forholde vilde tillade. Vel er den Anvendelse af Principet som Reskriptet bebuder, endnu temmelig indskrænket, men Forholdene vare og dengang endnu saa lidet forandrede, at der neppe kunde være Tale om nogen større Anvendelse deraf. Det var vel ved den kongelige Resolution af 1796 bestemt at Corpora i Tiden skulde inddrages, men denne Forholdsregel var kun for en liden Del bragt i Udførelse, Universitetsdirektionen var dengang ikke oprettet, og endnu mindre havde Erfaring lært, hvorlidet i alle Henseender Universitetet var tjent med Professorernes Bestyrelse af den samlede Formue. Men efterat saaledes alle Forholdene vare saa væsentlig forandrede, synes der virkelig i det saa udtrykkelig fremsatte og gjentagne Princip at indeholde et ikke uvægtigt Motiv til at omstøde hint gamle Forhold og foretage den omtvistede gennemgribende Forandring. Lovrigt kan endnu bemærkes, at Reskriptet af 1804 neppe heller kan have sigtet til de Kirke-Esorier som ved Inddragelsen af Corpora vilde falde bort, thi da denne Inddragelse allerede 8 Aar tidligere var bestemt at skulle skee og for en Del allerede var iværksat, kunde det ikke i Reskriptet omtales som tvivlsomt, om og hvorvidt Professorerne strax eller i Fremtiden kunde befries derfor; og hvad Reskriptets Slutning angaaer, der paa ny bekræfter Universitetets Herligheder, da maa det naturligvis komme an paa, hvorvidt den økonomiske Bestyrelses Forbliven hos Professorerne kan med Sandhed siges at være en Herlighed for Universitetet. Hvis dette befindes ikke at være Tilfældet, da kan den almindeligvis gjentagne Bekræftelse af Universitetets Herligheder neppe komme i nogen videre Betragtning.

Prof. Clausen gaar dernæst over til det andet Argument, som i Aarbogen er hentet fra højtalende Erfaringer, og kommer her til det Resultat, at dette Argument er paa engang baade historisk og logisk urigtigt. Naar det i Aarbogen er anført, at Professorene havde udstykket hele Godset imellem sig og i omtrent to Arhundreder egenmægtigen vedtaget en saadan Bestyrelse deraf som mindst svarede til Universitetets Tærv osv., og at dette røber det Modsatte af stor Interesse for Universitetet, da kalder Prof. Clausen dette at „trampe, paa Niegelsk Vis, paa fortjente Forsædres Grave“, og at tage uhistoriske og ærekrænkende Formodninger til Hjælp ved at forklare Oprindelsen til ældre Tidens Forholde, og han mener at hin Hypothese, om at Professorene egenmægtigen skulde have vedtaget den omtalte Bestyrelsesmaade, af historiske og moralske Grunde maa erkjendes lige forkastelig.

Hvad det Uhistoriske i ny nævnte Hypothese angaaer, da skal her blot bemærkes, at den, som i Aarbogen udtrykkelig nok er anført, grunder sig paa en Yttring af vor første historiske Professor, eller, rettere sagt, af denne selv er fremsat. Men om den endog skulde være saa uhistorisk som Prof. Clausen mener, og Oprindelsen til den paaankede Indretning kunne forklæres alene paa den af ham antydede Maade, vil man dog derfor neppe kunne frifjende Professorene fra at have mere end tilhørligen anseet Universitetsgodset snarere som Universitetets end som Statens Ejendom, og bestyret det mere i hint, d. e. i selve Professorernes, Interesse, end i Statens. Det maa erindres, at Universitetet idetmindste lige siden 1732 havde en egen Kvæstor, der bestyrede en Del af Godset og Universitetets øvrige Indtægter; men naar en saadan Post allerede var oprettet, hvad havde da været naturligare for Professorene, end at overdrage denne Embedsmand Bestyrelsen af det hele Gods? hvoraf rimeligvis Følgen vilde være blevet, at Universitetet langt tidligere vilde have vundet fornøden økonomisk Kraft til et talrigere Personales Lønning. Ligeledes er allerede i Aarbogen bemærket, at efterat det i 1796 var bestemt at Corpora skulde inddrages, fandtes af alle Professorene kun en Eneste som frivilligen afstod sit Corpus mod fast Pengeløn, saa at selve Sværksættelsen af den besluttede Foranstaltning medtog et Tidrum af 35 Aar. Men at Universitetsgodsets Deling i Corpora var ej alene en uhensigtsmæssig, men en for Universitetets Tærv i høj Grad skadelig Indretning, bliver lige vist, om end Professorene ikke egenmægtigen skulde have vedtaget den, og den blotte Mangel hos Professorene af Omfarg for at faae den hævet, paa en Tid da Omstændighederne dog netop hertil vare gunstige, ligesom senere deres Ligegyldighed for at paaskynde dens Ophør, synes aabenbar at røbe det Modsatte af den store Interesse for Universitetets Vel som Prof. Clausen i sit tidligere Skrift i saa stærke Udtryk har villet gjøre gjeldende. Overhovedet maa vi bede vel erindret, at det kun er i Modfætning til den stærke Vægt man har villet lægge paa Professorernes Interesse for Universitetets Vel, som Argument for det Urigtige i at have villet fratage dem Formuens Bestyrelse, at Aarbogen har gjort opmærksom paa, at denne Interesse langt fra ikke, hverken før eller senere, har vist sig i en saa udmærket Grad, at der vilde være noget Tab for Universitetet at befrygte ved at unddrage det denne Interesse som et Element i Bestyrelsen af dets Formue.

Betredelsen for uhistoriske og ærekrænkende Formodninger troe vi saaledes at have tilstrækkeligen afvist, men kunne ikke undlade herved at henvise til den Maade hvorpaa Prof. Clausen (ligesom Konsistoriums Kommitté) har søgt at ophøje Professorernes tidligere Bestyrelse af Godset paa Regjeringskollegiernes Bekostning. „Universitetets Forbegods“, hedder det, „er bleven bevaret i en Periode da betydelige Statsdomæner, som stode under Regjeringskollegiernes Bestyrelse, for største Delen bleve „bortslængte for

Spotpris"; ved Universitets-Kapitalernes Administration have saa godt som ingen Tab fundet Sted fra de i det vanskelige Decennium efter Krigen gjorde Udlaan, medens Saadant var hyppigt ved Udlaan fra andre Autoriteter, selv hvor disse vare kongl. Regjeringskollegier;" „Kassemangler og andre Defraudationer, som under andre Administrationer have hørt til Dagens Orden, have været uden Exempel ved Universitetet, forsaavidt angaaer de egentlige Bestyrere af dettes Formue." Det skal her være usagt, hvorvidt disse, i stor Almindelighed og med megen Tillid fremførte, tilbørlige fornærmelige, Beskyldninger mod Regjeringskollegierne virkelig skulde kunne bevises saaledes, at de maatte gjælde i det Omfang og den Styrke hvori de ere fremsatte, men vist er det, at saalænge det ikke engang er forsøgt at føre noget saadant Bevis, kunne disse Beskyldninger, selv uden at være modsagte, ikke have stort at betyde.

Prof. Clausen finder det Ulogisk naar Aarbogen fra det Uheldige i den tidligere Administration — hvilket isøvrigt er af Professorens i det Væsentlige indrømmet — har villet hente et Argument for at det akademiske Senat burde berøves den hidtil hafte Andel i Universitetets Bestyrelse, fordi, siger han, Beskyldningen mod den ældre Bestyrelse, om dens Sandhed skulde kunne bevises og bruges til Bevis paa hvad Professorernes saa højt priste Interesse for Universitetets Vel har at betyde, vilde godtgjøre en saadan Mangel af Duelighed eller Interesse for Universitetets Vel hos hele den akademiske Bestyrelse, at det maatte erkjendes stridende mod al Fornuft, at fremdrage og behandle det ene af de tre styrende Organer som det ene skyldige. Det er nemlig iforvejen fremhævet, at Konsistorium, som stod under Direktionens Overopsyn, ikke ene bør bære Ansvar for de Fejl som ere begaaede, men at en Del af dette naturligvis bør falde paa den overordnede Autoritet, som har deltaget i den samlede Bestyrelse.

Professor Clausen er ved de hidhørende, i høj Grad bittere, Bemærkninger gaaet ud fra den Forudsætning, som dog er aldeles urigtig, som om dette slet ikke skulde være erkjendt i Aarbogen, medens det der hedder med udtrykkelige Ord (S. X): „denne Konsistorium indrømmede Deltagelse i Overbestyrelsen bidrog betydeligt til, at ingen af begge Autoriteter gjorde hvad de burde og hvad de ellers vilde have gjort", og strax efter: „heri ligger ogsaa den bedste Undskyldning saavel for Konsistorium som for Direktionen;" ligesom det saaledes ved den i Aarbogen forsøgte Fremstilling tydelig nok er erkjendt, at en Del af Ansvar falder paa Direktionen, saaledes ligger der vist ikke i hvad der er skeet noget som helst der kunde tyde paa at Direktionen selv ikke havde erkjendt dette. Men naar Prof. Clausen vil, at Direktionen som et af de tre styrende Organer skal bære sin Andel af det omtalte Ansvar, da — foruden at Direktionen da ogsaa maa have en forholdsmaessig Andel i den ovenomtalte Berømmelse — kan for det Første kun en Trediedel af dette Ansvar falde Direktionen tillast, medens de to Trediedele komme paa Professorene, der udgjorde de to andre Organer, Kvæsturen og Konsistorium; men da de to sidstnævnte Organer udøvede den „forvaltende" og den „bestyrende" altsaa den mere umiddelbare Virksomhed hvoraf Bestyrelsens Resultat fornemmelig maatte være afhængigt, saa er det vist ikke nogen Uretfærdighed at føre en langt større Andel end to Trediedele af Ansvar over paa Professorene. Naar f. Ex. Regnskaberne i en lang Række af Aar ikke vare deciderede og Bøgerne vare uesterrettelige, da er det vist meget urigtigt at sige, at Bebrejdelsen herfor ligesaa fuldt maa træffe den overordnede Autoritet som Konsistorium. Thi da Kvæsturen havde det umiddelbare Tilsyn med Regnskabsføringen, og Konsistorium selv havde Decisionen af Regnskaberne, saa maatte det, naar disse Autoriteter ikke i denne Henseende opfyldte deres Pligt, være yderst

vanfælgelig for den overordnede Autoritet at bevirkte nogen Forandring heri, undtagen netop ved at ombanne det hele Forhold, saaledes som nu i Virkeligheden er fæet. At denne Forandring, for at den rette logiske Konsekvens kunde opnaaes, burde „have gennemgribet den hele Bestyrelse, sammens øverste Led ligesaa vel som de underordnede, og i samme Retning“, er saaledes ikke rigtigt, hvortilmod det har sin fulde logiske Sammenhæng, at Direktionen kunde antage, ved en væsentlig forandret Organisation, alene ved Hjælp af en underordnet Autoritet udenfor Konsistorium, at opnaae den Orden, Sikkerhed og Simplicitet i Regnskabsføringen, den Overføgt over Universitetets økonomiske Forfatning til enhver Tid, og den Garanti for Midlernes heldige Administration, som Den ifølge sin Stilling og Ordene i Dens Instrux maatte ansee det for Pligt at opnaae. Den antydede gennemgribende Forandring af selve den overordnede Autoritet kunde ialtsald dog ikke vel have udgaaet fra denne, som saaledes maatte have opløst sig selv, eller frasagt sig en væsentlig Del af hvad der hørte til dens Funktioner.

Overhovedet er det en højt besynderlig og med det Faktiske lidet stemmende Ansættelse — der steds kommer tilsyn i Prof. Clausens Bemærkninger — som om Direktionen havde sat sig i et fjendtligt Forhold til Konsistorium, ved, ligesom til Straf for hvad der var passeret, at „trænge dette ud af sin Plads“ og „beklæde sig selv med større Myndighed paa dets Bekostning“, som om Den havde „løst sig fra det, stillet sin Interesse imod dets“, ved at fratage det og rive til sig en Universitetet fra de ældste Tider tilstaaet og senere bekræftet Rettighed, en Herlighed som Universitetet i høj Grad maatte sætte Pris paa. Ligesom Direktionen, efter hvad nylig er bemærket, har haft den fuldeste Foje til at ansee den hidtilværende Administration som i høj Grad uheldbringende for Universitetet, og ligesom Den meget vel, uden derved i mindste Maade at nægte, at nogen Andel i Skylden falder paa selve Direktionen, desuagtet har kunnet ansee den ene rigtige Omdannelse af Forholdet at være den nævnte, at lade Professorernes Deltagelse i Bestyrelsen aldeles ophøre — hvorved Hensynet til Kostbarheden af Professorernes Tid for Videnskaberne ligesaa meget maatte komme i Betragtning, som Hensynet til at opnaae den simpleste og heldigste Administrationsform —, saaledes har Direktionen upaatvivlelig baade haft Ret til at betragte og i Virkeligheden betragtet hin Deltagelses Dphør som Besættelse fra en Værd, men ikke som Berøvelse af en Ret, og den saa højt prisede Herlighed for Universitetet som saa problematisk, at den snarere burde ansees som en Hindring, blandt flere andre, for Universitetets Blomsiden baade i økonomisk og i videnskabelig Henseende; hvilket ogsaa af Minoriteten i Konsistorium er ligesom bleven erkjendt. Det er altsaa saa langt fra at Direktionen har stillet sig i et fjendtligt Forhold til Konsistorium, at Den alene har haft Universitetets sande Interesse for Dje, og om Den end heri skulde have fejlet, da synes det dog ialtsald meget ubesøjet, at kalde dette en „Forhandling der, betragtet fra et rent sædeligt Synspunkt, maa efterlade et højt forstemmende Indtryk.“ Men anderledes end paa den omtalte Maade er Forholdet heller ikke i Aarbogen fremstillet.

I Henseende til det tredie Hovedargument i Aarbogen, som er hentet fra en sund og rigtig Betragtning af Forholdene, finder Prof. Clausen det først ubegribeligt, at Aarbogen, ved Utringerne om Vigtigheden af at tage Hensyn til Professorernes videnskabelige Virksomhed, kan blive ved at tale om en Fornæelse af de ældre Forholde, efterat Konsistorium havde erklæret, at det ikke holdt fast ved en gammel og forældet Bestyrelsesform, men søgte en ny; han mener derfor, at alle Aarbogens „Sentenser“ om Kostbarheden af Professorernes Tid blive aldeles betydningsløse naar henses til, at efter dette Konsistoriets Forslag vilde de økonomiske Forretninger ikkun have kommet til at paahvile

tre af Professorerne, istedetfor som forhen 16. Ikke at tale om, at hint Konsistorii Forslag, som allerede i Aarbogen er erindret, først fremkom til Slutning, efterat der var bleven Tale om en total Omvæltning af det ældre Forhold, og neppe vilde være fremkommet, dersom Udcastet til Kvæsters Instrux enten havde fra først af været mere stemmende med Konsistoriets Dnske, eller senere var bleven modificeret efter dette, saa skulde man troe, at selv om den ved den økonomiske Bestyrelse foranledigede Tidsopoffrelse for Professorerne virkelig vilde være bleven formindsket i Forholdet som fra 16 til 3, saa vilde dog selv tre Professorers Tid, især naar disse, som maatte antages, hørte til de dygtigere blandt Universitetslærerne, kunne være en Gjenstand der var værd at tage i Betragtning; men det bør ikke oversees, at medens alle 16 Medlemmer af Konsistorium deltog i de økonomiske Anliggender, have uden tvivl til alle Tider flere af dem, om ikke det største Antal, beskæftiget sig meget lidet med disse Anliggender, og at paa den anden Side de tre Professorer der skulde udgjøre Økonomikomiteen, vilde nødes til at beskæftige sig meget betydeligt med dem, saa at Forskjellen mellem den ældre og den projekterede ny Indretning i denne Henseende ikke vilde være blevet saa meget betydelig.

Hvad Prof. Clausen iøvrigt har fundet at erindre ved denne Del af Aarbogens Argumentation, reducerer sig, saavidt skjønnes, naar den sarkastiske Indklædning fraegnes, og alt hvad der ellers maa skrives paa Regning af den ovenomtalte bitre Stemning, til omtrent Følgende: naar det i Aarbogen er anført, at en Professorerne overladt væsentlig Deltagelse i Godssets Administration var at indrømme en Andel i Regjeringen til dem der ikke hørte til Regjeringens Organer, og dette er kaldet en Forvirring af Forholdene, da opkaster Prof. Clausen det Spørgsmaal, paa hvilken Grund det skal kunne nægtes at det akademiske Senat, i hvis Hænder ved ældre og nyere kongelige Anordninger var nedlagt en vis Myndighed til at føre Tilsyn, gjøre Forslag, fatte og iværksætte Beslutninger i et af de vigtigste Statsinstituters Anliggender, at en saadan Korporation virkelig har hørt til Regjeringens Organer, og han finder dette Spørgsmaal besvaret ved den Maxime der skal være indeholdt i Aarbogen, at det kun er Regjeringskollegierne der ere at ansee som Regjeringens Organer, at i disse al regjerende Myndighed bør være samlet og alle underordnede Autoriteter finde sig i at opluges af dem; dette befindes nu at staae i en skjærende Modsetning til den nyere Tids liberalere Ideer, som istedetfor hint Centralisationsystem sætter det som Regjeringskunstens Opgave, at benytte Indsigter og Dygtigheder der findes udbredte over alle Statssamfundets Dele, til den Ende at løsgive de unaturligt sammensværede Kræfter, og tilvejebringe en levende og virksom Organisme ved at fordele de forvaltende, de bestyrende og overbestyrende Funktioner i velordnet Trinfølge mellem forskellige Led. Navnligen henvises til den større Frihed i Kommunalforfatningen som man i vore Dage mere og mere stræber at opnaae, og da der just fra ældre Tider i Universitetets Bestyrelsesform var indført noget der lignede hine friere Forfatninger, saa burde de konservative og de liberale Tendenser her have forenet sig om at fraraade en „voldsomt indgribende Centraliseren, en radikal Omvæltning i den stærkest tilbagefærdende Retning.“ Dette bliver naturligvis saa meget mere paafaldende, som denne „tilbagefærdende Omvæltning“ er udgaet fra den videnskabelige Bestyrelses Autoritet, og foretaget til Trods for det akademiske Senats Forsøg paa at forebygge den ved Forslag til en lempeligere Reform af det Bestaaende.

Men hvorledes vil Prof. Clausen for Alvor troe at kunne sammenligne Universitetet med en Kommune, medens det er væsentlig forskellige Forholde der ved begge finde

Sted og maa komme i Betragtning ved Spørgsmaalet om hvorledes deres Bestyrelse bør ordnes? Kommunerne ere selvstændige Samfund af Borgere, der bestaae ved Siden af det større Samfund Staten. De have deres selvstændige Formaal, som alene bestaaer i at fremme deres eget Vel, og som kun paa en middelbar Maade er et med Statens, deres Anliggender ere kun indirekte denne vedkommende, deres Midler ere i egentlig Forstand deres Ejendom, tjenende til at opnaae deres særskilte Djemed, og for det meste hidrørende fra Medlemmernes Bidrag. Alt dette viser ligesom hen til en selvstændig Bestyrelse som den ene naturlige og rette. Kommunens Anliggender og Midler ere for en Del Medlemmernes egne, og staae i den nøjeste Berørelse med deres Vel, Medlemmerne have derfor den naturligste Udkomst til at styre hine og forvalte disse, de ere mere end Andre interesserede i og bedre skikkede til at styre og forvalte dem paa den heldigste Maade, og det er derfor den bedste Politik fra Statens Side, at indskrænke sig til et saadant Overopsyn som netop er tilstrækkeligt til at varetage Statens Interesse, hvor denne kunde komme i Strid med Kommunens.

Men af alt dette passer intet paa Universitetet. Dette er ikke, ifølge sin Natur, idetmindste ikke i Forhold til Staten, noget selvstændigt Institut, hvis Formaal paa nogen Maade kunde siges at være adskilt fra Statens, da det tværtimod er Indbegrebet af de Embedsmænd som Staten selv lønner, de Apparater den har anskaffet, til Opnaaelsen af et af sine egne Formaal. Der er saaledes i Forholdets Natur intet som kunde give Universitetslærerne nogenformelt Udkomst til en selvstændig Bestyrelse af deres Anliggender; disse ere ikke deres egne, men Statens Anliggender, og det maa altsaa tilkomme denne at styre og ordne dem paa den Maade som den finder tjenligt; hvorved naturligvis ikke er paastaet, at jo meget her kan og bør overlades til Professorernes Indsigt og Interesse for Tingene, dog kun hvad det Videnskabelige, neppe hvad det Økonomiske angaaer; og neppe heller anderledes end derved at der indrømmes dem al ønskelig Lejlighed til paa behørig Maade at gjøre hin Indsigt og Interesse gjeldende som Vejledning for den styrende Autoritet. Naar der tales om Universitetets Midler, er dette kun i uegentlig Forstand, thi ligesom Universitetslærerne intet bidrage til disse Midler, saaledes ere disse virkelig Statens, som kun har affondret dem fra sine øvrige Midler for at de udelukkende skulle tjene til de videnskabelige Formaalets Fremme, og intet kunde hindre den i at inddrage dem i sin Kasse, mod af denne at udrede alle Lønninger og øvrige Udgifter. Men heri ligger uden tvivl det allerbedste Bevis for det Fejlagtige i den Anskuelse, at Universitetets Lærere skulde have nogen særdeles Udkomst til at overdrages Administrationen af dets Midler; thi hvis en saadan Inddragelse fandt Sted, saa bortfaldt naturligvis det hele Spørgsmaal af sig selv; men en saadan Foranstaltning vilde vist ikke være til nogen Skade for Universitetet, naturligvis under Forudsætning af, at der ved Bestemmelsen af det Tilskud som Statskassen da vilde faae at udrede toges det tilbørlige Hensyn til Universitetets og Videnskaberens Fornødenheder; den vilde endnu mindre være til Skade for Staten, da den vilde være ligesom en Simplifikation af dettes Finansvæsen, en Hylding af de rigtigere Grundsætninger, hvis Tilførsættelse netop hos os i den senere Tid med meget Eftertryk er bleven paapeget; og ligesom der neppe er Tvivl paa, at dersom Universitetet nu først skulde anlægges, vilde den her omtalte Fremgangsmaade blive fulgt, saaledes er dette just ogsaa skeet ved de fremmede Universiteter som i den nyere Tid ere oprettede, navnlig ved de preussiske, hvilke Professor Clausen ellers synes saa tilbøjelig til at tage til Mynster.

Naar derfor Hr. Professoren, ved at henvise til den større Frihed som man i vore Dage stræber at faae indført i Kommunalforfatningerne, vil have sine Lærere til at

troe, at hvad der ved Universitetet er skeet skulde stride mod den nyere Tids liberalere Tendenser, saa er dette udentviol en ren Fjeltagelse, grundet paa en Forverling af Forholde der intet have tilfælles. Thi efter hvad nylig er anført, er det saa langt fra at den foretagne Forandring af Universitetsmidlernes Administration kan kaldes en „Om-
væltning i den stærkest tilbagekridende Retning“, at denne Forandring netop maa ansees som et Fremskridt mod den større Simplifikation og Fuldkommenhed i Statsorganismen som den nyere Tid med ikke mindre Kraft fordrer, end Frihed i Kommunalforfatningerne. At ordne Regjeringens Mechanisme saaledes, at rigtige Grundsatninger faae deres fulde Anerkjendelse; at udrette det samme, eller endog meget mere, med færre Kræfter, færre Autoriteter; at anvise ethvert Slags af Indsigt og Dygtighed sin rette Virkekreds, saaledes at der fra alle Sider udrettes det meste muligt; dette maa nødvendigvis erkjendes som væsentlige Forbedringer, og derved først kan en levende og virksom Organisme siges at være tilvejebragt. Men det er just dette som ved Forandringen er skeet. Denne indeholder en tydelig Udtalelse af, at Universitetets Midler, skjønt udelukkende bestemte til Universitetets Tjeneste, dog vedblive at være en Gren af Statens Finanser, der allerede nu maa ansees som bedre betryggede og heldigere bestyrede end forhen, ved at være overgivne alene til den Autoritet som det er betroet at styre Universitetets Anliggender, og som nu saameget lettere ville i Tiden kunne inddrages under de almindelige Finanser, hvorved saaledes en endnu større Simplifikation er forberedet. En Mellemautoritet er ophævet der maatte ansees som overflødig, og, ligesom den hidtil, ifølge Erfaringen, langt fra ikke havde vist sig at være gavnlig for Universitetet, saaledes efter Sagens Natur maatte betragtes som skadelig, ej alene ved at besværliggjøre Forretningernes Gang og upaatvivelig ogsaa ved at bevirke et uheldigt Resultat af Administrationen, men derhos tillige ved at unddrage Universitetet de Kræfter som udelukkende burde anvendes i Videnskabernes Tjeneste. Thi det er dette som ikke ofte nok kan gjentages, at ligesom Universitetslærerne, ifølge deres Stilling, intet have at bestille med den egentlige Styrelse af Universitetets Anliggender, og mindst de økonomiske, eftersom deres Bestemmelse er at arbejde i Videnskabernes Tjeneste, men ikke at være Godsbestyrere, saaledes har det Universitetets Lærere efter den nu ophævede Indretning paa-
liggende Hverv med Hensyn til Jordegodsbestyrelsen — saaledes som Konfistoriets Minoritet har udtrykt sig — været til Byrde for dem og til Tab for Videnskaberne, uden at yde Universitetet tilsvarende Gavn; men at unddrage Videnskaberne om end nok saa ringe en Del af de Kræfter der ere bestemte til deres Tjeneste, for at anvende dem paa en Maade hvorved der idetmindste er Sandsynlighed for at de ikke komme til Nytte, og i en Kreds hvor de ialtfald ikke behøves fordi der ikke savnes andre gode Kræfter, kan umuligen stemme med rigtige statsøkonomiske Grundsatninger, og en Forandring heri maa altsaa ansees som en betydelig Forbedring, et Fremskridt mod den nyere Tids Tendenser.

At ikke al regjerende Myndighed bør eller kan være koncentreret i Regjeringskollegierne, er ligesaa vist, som at dette heller ikke i Narbogen er paastaet. De maae naturligvis have deres underordnede Embedsmænd og Autoriteter; men at de ikke bør have for mange af disse d. e. ikke flere end nødvendigt, og at de helst bør have saadanne som maae antages paa den heldigste Maade at kunne opfylde deres Bestemmelse, medens de kunne gjøre dette uden Tab for anden Virksomhed, er udentviol indlysende; kun ved en saadan hensigtsmæssig Simplifikation kunne de forskellige under- og overordnede Funktioner siges at være satte i en velordnet Trinfølge mellem hverandre. At fjerne en overflødig Mellemautoritet fra den Plads som den, til ingen Nytte for Uni-

verfsitet i økonomisk, men til positiv Skade i videnskabelig Henseende, indtog, kan ikke med Høje kaldes at opluge alle underordnede Autoriteter; derimod er det vist med fuld Høje, at det i Aarbogen er kaldt en Forvirring af Forholdene naar Professorerne som Videnskabsmænd have deltaget i de Funktioner som vedkomme Regjeringens Organer, naar det akademiske Senat, ifølge den Plads hvorpaa det ved de ældre Tidens ufuldkomne Indretninger var stillet, har delt med Regjeringskollegiet den overordnede Myndighed som efter Sagens Natur burde tilkomme dette ene, og ikke hensigtsmæssigen kunde udøves af tvende Autoriteter paa engang; de uheldige Resultater som have været Følge af dette forvirrede Forhold, saavel i videnskabelig som i økonomisk Henseende, ere i Aarbogen paapegede, og ere ikke af Prof. Clausen afbeviste.

At Universitetets Selvstændighed i ældre Tider har været en sand Herlighed, kan gjerne indrømmes, idetmindste forsaavidt derved forstaaes Selvstændigheden af dets Midler, thi hvad Bestyrelsens Selvstændighed angaaer, turde det være meget tvivlsomt; uden hin Selvstændighed vilde Universitetet maasse vanskeligen have haft nogen sikker Eksistens; men ligesom den alene var grundet i hine Tidens ufuldkomne Indretninger, saaledes beroede ogsaa dens Nytte alene derpaa; med Statsindretningernes fremskridende Udvikling forsvinder hin Nytte aldeles, og den saameget priske Herlighed er derfor nu ikke andet end en forældet Tradition, som ikke staaer i nogensomhelst væsentlig Forbindelse med en mere eller mindre fuldstændig Opnaaelse af Universitetets Formaal. Man seer derfor ogsaa andre Embedskorporationer, som ikke have eller nogensinde have haft en saadan Selvstændighed, fuldkommen saa godt som Universitetet at opfylde deres Bestemmelse. Tanken falder her nærmest paa Højesteret, som i flere Henseender har Lighed med Universitetet, idet den danner den højeste Autoritet i Retfærdighedens, ligesom Universitetet i Videnskabernes Rige: denne Domsol nyder — hvad der neppe kan siges om Universitetslærernes Korporation i tilsvarende Forhold — en saa ubegrændset Agtelse, at selv den blindeste Opposition ikke vover at nære den allermindste Tvivl om dens Dommers Retfærdighed eller Dommernes Indsigt og Dygtighed.

Endelig skal endnu tilføjes, at det er meget rigtigt som Prof. Clausen bemærker, at Konsekvensen vilde lede til, efterat Hovedforandringen er fæet, at bevirke en lignende med Hensyn til Kommunitetet, og maasse ogsaa det kirkelige Patronat. De samme Grunde som talede for at befrie Professorerne for Byrden af Universitetsgodsets Administration, maatte naturligtvis ogsaa tale for at befrie de tre theologiske Professorer for at bestyre Kommunitetets Midler. Her er alene den Forskjel, at der ikke habes saadanne positive Erfaringer for U hensigtsmæssigheden af denne Administration som ved Universitetet; men de øvrige Grunde ere her ligesaa fuldt tilstede, og det er indlysende, at disse Midlers nuværende heldige Forfatning vel kan afgive et Datum for at den hidtilværende Administration til en vis Grad har været forsvarlig, men ikke udelukker den Mulighed, at jo en forandret Bestyrelse kunde have været langt mere frugtbringende og Midlerne saaledes nu i en langt heldigere Forfatning.

Forsaavidt Prof. Clausen har berettet om det „Forsøg“ den kongelige Universitetsdirektion skal have gjort paa at faae den trehundredaarige Forbindelse mellem Universitetet og Kirke opløst, skal denne Sag, der endnu staaer under Forhandling, og som det derfor ikke synes passende at bringe under videre Diskussion, her alene berøres med Hensyn til de af Professorens brugte Udtryk. Man véd i Sandhed ikke, om man mest skal more sig eller ærgre sig over det Urigtige og Upassende i disse. Den kongelige Direktion har gjort et Forsøg!! Disse Udtryk forudsætte at Direktionen, ene fordi Den havde Lyst til at bevirke denne Forandring, uden Hensyn til om den var gavnlig eller ikke,

havde villet paalyste Konsistorium den, havde villet forsøge, hvad der kunde lykkes! medens Direktionen ikke har gjort andet end ligefrem affordret Konsistorium dets Erklæring over Sagen, for altsaa at erfare, paa den sikreste Maade og af den kompetente Autoritet, hvad der kan siges for og imod, og for derefter at tage Bestemmelse. Her er altsaa ligesaa lidet Tale om nogen Vilkaarlighed, eller engang om nogen „Plan“ eller Bestræbelse, som om nogen Overlistelse.

Prof. Clausen antager, at Grunden til at det danske Universitet ikke opfylder sin Bestemmelse i den Grad som det var at ønske, og i den Grad som de fortrinligere af Tysklands Højskoler, bør søges, ikke i Beskaffenheden af de Kræfter som ved det ere samlede, men alene i de ydre Vilkaar.

Han bemærker, at uagtet Forholdene hos os ere langt ugunstigere for literære Foretagender, end i Tyskland, idet saadanne Arbejder baade ere mindre nødvendige som Prøver paa Lærdom og Talent, der ret vel i den snevrere Kreds kan blive bekendt uden saadanne Prøver, og derhos i langt mindre Grad bringe pekuniær Fordel, vilde desuagtet deslige Arbejder — hvortil ægte Videnskabsmænd selv uden Hensyn til pekuniære Fordele føle en stærk Trang — være mere almindelige, og Universitetets Lærere vise større Virksomhed som Literaturens Forfremmere, dersom ikke andre Hindringer lagde sig ivejen.

Disse søges da for det Første i Mangelen af Tid, hvorved Forf. strax søger at gaae tvende mulige Indvendinger imøde, dels at dog Professorene ved de tyske Universiteter ere langt mere beskæftigede som Docenter end hos os, dels at Professorene kunde holde sig udenfor forskjellig anden Virken, som nu optager megen Tid for dem, hvilket navnlig kunde gjælde som Retfærdiggjorelsesgrund for den Fritagelse for Beskæftigelsen med de økonomiske Anliggender som er bleven Professorene til Del. I førstnævnte Henseende anføres, at et videnskabeligt Arbejde ikke fremhjælpes synderligt derved at Semestret har nogle færre Forelæsningsstimer, eller tilstøder nogle flere afbrudte Mellemrum, hvorimod det kommer an paa at have en samlet Arbejdstid, et uforstyrret Studium; dette er iagttaget ved de tyske Universiteter, men det Modsatte finder Sted hos os, hvor Forelæsnings- og Ferietider ere ligeligt udstykkede over alle Dele af Aaret, og intet større Mellemrum adskiller det ene akademiske Aar fra det andet. I sidstnævnte Henseende er blot henvist til hvad tidligere (saaledes som alt oven bemærket) er anført om, at efter det af Konsistorium gjorte Forslag vilde den økonomiske Bestyrelse være gaaet over fra det hele Konsistorium til en Kommitté bestaaende af nogle enkelte (3) Professore, hvorved da den omtalte Indvending formenes at ville falde bort.

Men uden at ville nægte, at den Omstændighed, at de akademiske Kursus ere fordelte paa en ubequem Maade, kan bidrage til at hæmme den literære Virksomhed, og en Forandring i denne Henseende medføre Nytte, saa fejle vi dog neppe i den Formening, at naar Professorene ved det danske Universitet anvende f. Ex. kun den halve Tid til Forelæsninger og Forberedelsen dertil mod Professorene ved de tyske Universiteter, saa have de i denne Henseende en betydelig Fordel, som ikke bør kunne tabes derved at den vundne Tid ikke udgjør et sammenhængende Helt. Og hvad angaaer Beskæftigelsen med de økonomiske Anliggender, da er det allerede ovenfor bemærket, at Forskjellen i denne Henseende mellem den ældre og den af Konsistorium projekterede forandrede Ind-

retning, langt fra ikke vilde have været saa betydelig som ved første Diekast kunde synes, og at ialtsald selv alene tre Professorers Tid vilde være en Gjenstand af Vigtighed. Men den Omstændighed, at Konsistoriets Forslag vilde have medført en Forbindelse i det tidligere Tidstab, kan dog umulig bruges til Bevis for at dette Tidstab, saaledes som det efter den nu ophævede Indretning fandt Sted — da nemlig to Professorene vare Inspectores quæsturæ, og hele Konsistorium deltog i den overordnede Bestyrelse, ligesom tre af de theologiske Professorene vare Bestyrere af Kommunitetet, og tvende Professorene Kirkeværger — ikke skulde have været til betydeligt Afbræk for Professorernes literære Virksomhed, og saaledes særdeles meget for denne være vundet ved Forandringen. Selv det som efter Forandringen endnu er bleven tilbage af disse heterogene Sysler — de theologiske Professorers Bestyrelse af Kommunitetet og de tvende Kirkesorier — turde være et ikke aldeles ubetydeligt Tab i den omhandlede Henseende, og det er i Sandhed lidet konsekvent, paa samme Tid som man beklager sig over Professorernes Mangel af Dium til literære Sysler, og over nogle af de Indretninger som ved at befjære dette lægge Hindring ivejen for Universitetets rette Virksomhed, til samme Tid at holde saa fast ved lignende Indretninger der medføre samme Ulempe, og ikke at ville erkjende de Fordele som ved disses Reform enten allerede ere vundne eller kunde vindes i denne Henseende. Det skjønnes saaledes ikke rettere, end at begge de omtalte Indvendinger maae vedblive at gjælde i deres fulde Styrke.

Forfatteren beklager sig i en dobbelt Henseende over at Professorernes Tid gaar tilspilde, dels ved den alt berørte ubekvemme Inddeling af de akademiske Semestre, dels ved det meget Examensarbejde hvormed Professorene hos os ere overlæssede. Begge Dele ere Indretninger der fra de ældste Tider have fundet Sted hos os, og hvis Forandring heri er ønskelig, da burde Forslagene derom, saaledes som nu tilbids er skeet, vistnok udgaae fra Professorene, som jo mest maae føle det Besværlige og Urigtige deri, og bedst være istand til at angive de hensigtsmæssigste Forandringer. Hvad de akademiske Semestres Fordeling angaaer, da er et Forslag hertil, som er tiltraadt af de fleste Professorene, — medens Enkelte dog have fundet store Betæneligheder derved eller erklæret sig ganske derimod — nu udgaaet fra Universitetet, og en hensigtsmæssig Forandring i denne Henseende vil altsaa vel ikke længe udeblive, hvilket Haab ogsaa Prof. Clausen selv udtaler. Hvad Examina angaaer, da er det vel en stor Ulempe at dertil maa anvendes saa megen Tid, og en betydelig Forandring burde uden tvivl, og kan vel og ventes at ville indtræde naar de Vanskeligheder som derved møde kunne bortryddes; thi at Examen Artium og anden Examen, saaledes som af Fors. antydet, bør henlægges til Skolerne, og tilbids modificeres tilbids falde bort, er nok af de Fleste erkjendt; en tilsvarende Forandring kunde da muligen i Tiden finde Sted med den nylig etablerede almindelige Forberedelsesexamen, der vel paa samme Maade maatte kunne henlægges til Realskolerne som Examen Artium til de lærde Skoler. At derimod Embedsexamina helst bør forblive hos Universitetets Professorene, turde være ligesaa afgjort, og er ogsaa just for ganske nylig paa det bestemteste udtalt ved de Forhandlinger der have forudgaaet den ny Forordning om Forandringer med Hensyn til den juridiske Embedsexamen. De Forslag der for nogle Aar siden bleve fremsatte sigtende til Forbedring og Forandring af det juridiske Studium og den juridiske Examen, gif blandt andet ud paa, at Examinationen ved Examen skulde gaae over fra Professorene til en egen Kommitte bestaaende for den største Del af Medlemmer udenfor Fakultetet. Disse Forslag bleve drøftede, først af en egen allernaadigst nedsat Kommission, der bestod af Medlemmer af Universitetsdirektionen, Kancelliet, Fakultetet og Højesteret, derpaa efter

hverandre af Kancelliet, Fakultetet og Direktionen, men alle disse Autoriteter vare enige i aldeles at forkaste Forslaget om at fratage Fakultetet Examinationen ved Examen. Det blev ved denne Lejlighed fremhævet, at det samme Spørgsmaal havde været bragt paa Bane ved de Forhandlinger der gik forud for Forordningen af 26 Jan. 1821, men at man dengang havde fundet overvejende Betæneligheder dertil, og disse troede man at finde endnu. Navnligen blev det bemærket, at de Ulemper som kunde berygtes at ville flyde af en saadan Indretning, rimeligvis netop findes i de fremmede Lande hvor denne Indretning er indført, hvilket imidlertid den Mangel af Offentlighed i Examen som der hersker gjør det umuligt at bedømme. Men om end saaledes den paaankede Indskrænkning af Professorernes Tid som Examensvæsenet medfører, for en væsentlig Del ikke kan eller bør hæves, er der neppe Tvivl paa, at den jo ved hensigtsmæssige Forbedringer af Examen kan i betydelig Grad formindskes, og dette Haab, som ligeledes Prof. Clausen selv udtaler, kan man vistnok med Tillid nære. Saadanne Forbedringer, hvorved Examen vil borttage mindre Tid for Professorerne, paa samme Tid som den er betydelig stærket og hensigtsmæssigere indrettet, ere netop allerede nu foretagne ved den juridiske Examen, og de andre Fakulteter ville rimeligvis om kortere eller længere Tid følge Exemplet, forsaavidt det behøves.

I Henseende til Professorernes Tid bliver altsaa udentvivel Resultatet dette, at Professorerne ved det Kjøbenhavniske Universitet vel paa Grund af den mindre hensigtsvarende Inddeling af de akademiske Semestre, og den nuværende Indretning af Examensvæsenet tabe megen Tid for de literære Syssler i Sammenligning med Professorerne i Tyskland, medens det dog er at haabe, at heldige Reformere i begge disse Indretninger ikke længe ville udeblive; men at paa den anden Side vore Professorer have en stor Fordel fremfor de tyske derved at de ere langt mindre beskæftigede med Forelæsninger; ligesom den betydelige Tid der hidtil er gaaet tabt for de literære Syssler ved den megen Beskæftigelse med økonomiske Anliggender, efter den seneste Forandring for den største Del er vunden for hine. Og det turde saaledes være stort Spørgsmaal, om de Kjøbenhavniske Professorers Stilling i denne Henseende er synderligt ringere end de tyske Professorers.

Forfatterens Kritik i denne Henseende gaaer saaledes alene ud paa de omtalte ældre Indretninger, og ialtsald paa at disse ikke hurtigt nok blive reformerede. Men Prof. Clausen vil dog sikkert indrømme, at der ved enhver Reform møde Vanskeligheder, desto større, jo betydeligere Reformen er, og at Professorerne ikke ere uden Andel i Skylden, hvis Reformere ikke hurtigt nok eller i tilstrækkeligt Omfang ere foretagne, eftersom Forslag til hensigtsmæssige Forbedringer i videnskabelige Indretninger vel i Reglen bør udgaae fra dem selv. At saadanne herefter ville være mere Gjenstand for det akademiske Senats Overvejelser, efterat dette ikke længer behøver at henvende Opmærksomheden paa de økonomiske Anliggender, er udentvivel at haabe, og saaledes turde her vise sig en ny Fordel af den fæste Forandring.

Den anden Hovedhindring for Universitetsprofessorernes større literære Virksomhed og derved for Universitetets Flor har Prof. Clausen fundet i deres økonomiske Forholde, der efter hans Anskuelse ere saa ringe, at Staten aldeles ikke kan vente at Professorerne, som de burde, anvende deres hele Tid og Kraft paa deres Embeder og det hvori disse for en stor Del bestaae, paa Videnskaberne Fremme.

Foreløbigen omtales den Del af Professorernes Lønning der bestaaer i Honorar for Forelæsninger og Andel i de akademiske Gebyrer, hvorved da atter anstilles en Sammenligning med de tyske Universiteter, hvor Forholdene ere meget anderledes ordnede end

hos os. Ved disse er ved Lovgivningen sørget for at Professorerne faae den dem tilkommende Løn for Arbejdet, idet Honoraret aldrig eftergives de Studerende, men i det Højeste kan udsættes i nogen Tid eller til de have opnaaet Embeder, og da ogsaa Gehjrerne baade ere betydeligere end hos os, og tilfalde dem der have Arbejde ved den Aft der forantediger dem, hvilken Regel derimod ikke, saaledes som af Konsistorium var foreslaaet, er iagttaget ved det nylig approberede akademiske Sportelreglement. Hvad der her ankes over, er for det meste, ligesom alt hvad ovenfor er omtalt i Henseende til Professorernes Tid, noget der ikke først i den nyeste Tid er bleven indført, og Anken er saaledes ogsaa her mere negativ end positiv. Hvorvidt der iøvrigt efter vore Forholde kunde være den samme Anledning som ved de tyske Universiteter til at paalægge de Studerende en strengere Forpligtelse end hidtil i Henseende til Honorars Erlæggelse, skal her være usagt, kun synes det, at en saadan de Studerende paalagt Gjæld i mangfoldige Tilfælde maatte være dem særdeles trykkelige, navnlig for dem der ansættes i den store Mængde af yderst ringe Præstefald, eller i de ringere juridiske Betjeninge, hvis ikke Dpsættelsen skulde gives altfor længe, saaledes at dette Slags Tilgodehavende muligen kunde tabe det meste af sit Værd for de paagjældende Professorer. Iøvrigt maae vi erindre, at der ingensinde af Konsistorium er fremsat Forslag til en saadan Indretning hos os; derimod blev det vel i sin Tid, da der blev moveret om Forandring af den indførte Ufsik, at Honoraret betaltes paa engang, længe efter Forelæsningernes Dphør og umiddelbar førend Vedkommende indstillede sig til Examen, foreslaaet, at Vedkommelsen af Vedkommendes Trang og Bærdighed til fritagelse for Honorarets Erlæggelse skulde overlades til en egen Kommitté af Professorer istedetfor til vedkommende Docent selv, hvilken Bestemmelse dog ikke blev optaget i den kongelige Resolution af 22de Juli 1831. Men om saaledes end Lovgivningen hos os ikke har paa samme Maade som i Tyskland sørget for Professorernes Udgang til Honorar af de Studerende, saa er det dog vanskeligt at indsee, hvad der skulde hindre Professorerne i selv at sørge for deres Ret i denne Henseende. Maa det indrømmes, at Honorar for Forelæsninger bør udgjøre en væsentlig Andel af Professorernes Lønning, og at de altsaa bør være ligesaa berettigede til at erholde, som de Studerende, hvor ikke en høj Grad af Trang er tilstede, forpligtede til at yde Honoraret, saa indsees det ikke, hvorfor ikke Docenterne selv skulde kunne, ligesaavel som en nedsat Kommitté, anstille en Bedømmelse af de Studendes Kvalifikation til at fritages for Honoraret, efterat visse Regler ved en fælles Overenskomst vare vedtagne; om end dette var mindre behageligt for hver enkelt Professor, og om det end kunde lede til noget mindre Strengthed i Bedømmelsen, saa vilde en saadan „Underhandlings-Akt“ dog neppe kunde siges at indeholde enten noget Uansændigt eller Usømmeligt, eller nogen Dpfordring til Professorerne til saaledes at bortskjanke deres Ret, at f. Ex., som i det opgivne Tilfælde, af 66 Tilhørere de 61 bleve fritagne. En saa overdreven Delikatesse — der ikke just synes at tyde paa at Professorernes økonomiske Vilkaar skulde være saa ringe som Prof. Clausen vil have sine Læsere til at troe — staaer ialtsald i en stærk Modsetning til hvad der sandt Sted ved den nylig omtalte endnu for ikke mange Aar siden ganfke almindelige Ufsik. Men efter de nedenstaaende Dplysninger angaaende Honoraret maa det ogsaa antages at saadanne Tilfælde, der maaske neppe i de senere Aar ere indtrufne, høre til de meget sjeldne. Hvad Honorarets Størrelse angaaer, maa det bemærkes, at det sædvanlige Honorar selv nu er, ikke som Professor Clausen angiver, Halvdelen imod ved de tyske Universiteter, men ikke ubetydeligt over, og for visse Forelæsninger langt over det Halve, ikke at tale om at der ofte for Privatissima betales 10 Rbd. i Honorar; men paa den Tid Honoraret blev bestemt, var det desuden,

paa en Ubetydelighed nær, ligesaa stort som ved de tyske Universiteter (4 Rdlr. D. R. = 6 Rbd. 38 Sk., 5 preuss. Th. = 6 Rbd. 64 Sk.). Iøvrigt er det nu uden tvivl at haabe, at Honoraret om kort Tid netop vil blive ved Lovgivning forhøjet. Thi ved de Forhandlinger der gik forud for den nylig emanerede Forordning om det juridiske Studium og den juridiske Examen, var det foreslaaet, som et Middel til at befordre Forelæsnningernes Koncentration og Tilendebringelse i kortere Tidrum, at det maatte bestemmes at der for en Forelæsning paa 7 ugentlige Timer maatte tages dobbelt Honorar, hvilket vilde have været det samme som en Forhøjelse af Honoraret, idet de juridiske private Forelæsninger neppe ialmindelighed have været holdte i færre end 4, men vel som oftest i 5 eller 6 ugentlige Timer; at en saadan Bestemmelse ikke blev optaget i Forordningen, turde være foranlediget alene derved, at det fandtes rigtigere at gjøre en saadan Bestemmelse almindelig for alle Fakulteter. Naar iøvrigt Honoraret hos os er i det Hele mindre end i Tyskland, saa maa det ogsaa erindres, at dette jo for en stor Del netop er den naturlige Folge af at der, som Prof. Clausen selv indrømmer, her holdes langt færre Forelæsninger end der. Og dersom altsaa vort Universitet i denne Henseende staaer tilbage for de tyske, saa bliver en væsentlig Del af Skylden at søge hos Professorerne selv. Men at disse ogsaa hos os, naar den tilbørlige Glid og Duetlighed ikke mangler, kunne erholde ej alene anstændige men særdeles betydelige Honorarer for deres Forelæsninger, beviser den Kjendsgjerning, at den nuværende Kvæstor, da han i Sommeren 1834 blev fritaget for at holde private Forelæsninger, for at kunne arbejde paa Udgjørelsen af Universitetets Status, blev tillagt en Godtgjørelse for Ussavn af Honoraret af 551 Rbd. 60 Sk.*), hvilket altsaa for et Aar vilde svare til over 1100 Rbd.; men hvis vi ikke fejle, er denne Professors Honorar for et enkelt Semester endog steget til 800 Rbd., hvilket saaledes ret vel taaler Sammenligning med de tyske, maasse selv med Berlinske Universitetslæreres Honorar, især naar tillige Forfjellen i Honorarets lobestemte Størrelse og Forelæsnningernes ringere Antal tages i Betragtning. De nedenstaaende Oplysninger vise og, at Honoraret ved det Kjøbenhavnske Universitet ikke sjelden for et akademisk Aar er faldet imellem 400 og 800 Rbd., og hvad der især maa lægges Mærke til, at Gjennemsnits-Honoraret ialt udgjør 6351 Rbd., og for enhver Professor 181½ Rbd. aarlig, medens Gjennemsnitshonoraret ved to af de preussiske Universiteter, Grieswalde og Königsberg, er for enhver Professor respektive 97 (efter en anden Beregning ifkun 76) og 156 Rbd. Men ligesom i disse Summer er indbefattet det saakaldte „gestundete“ eller henstaaende Honorar, saaledes vilde Beløbet hos os omtrent blive det dobbelte dersom det eftergivne Honorar regnedes med, thi da vilde paa enhver af vore Professorer i Gjennemsnit falde aarlig 358 Rbd., en Sum som heller ikke naaes ved et tredie af de preussiske Universiteter, Halle-Wittenberg, hvor der paa enhver Docent ifkun falder 348 Rbd. i vore Penge, efter Middeltal.

Hvad angaaer Professorernes Indtægter af de akademiske Gebyrer, da udgjøre de, beregnede efter det ny Sportelreglement (naar dette tænkes anvendt paa de 5 Aar 1834—38) aarlig i Gjennemsnit 2788 Rbd.**), hvilket er noget over det Halve mod ved de tyske Universiteter. Man seer imidlertid dog at de Studerende, dels ved Honoraret for Forelæsninger, dels ved Gebyrerne, bidrage den ikke ubetydelige Sum af over 9000 Rbd. aarlig til Professorernes Lønning.

*) Se hist. Fremst. S. 154.

**) Se længere nede hvor det ny Sportelreglement omtales.

Prof. Clausen kommer dernæst til Normalreglementet, som isærdeleshed bliver Gjenstand for den stærpeste Dabel. Det skal være bleven altfor overiset affattet, er derfor bygget paa en betydelig forfejlet Kalkule, det aander kun lidet af den ved Universitetets oprindelige Udfyrelse viste Liberalitet, har opstillet fejlagtige Principer for Gageringen, og, fremfor alt, det har, ved en Undervurdering af Videnskabernes Fordringer og Livets Fornødenheder, saaledes indskrænket baade Lærernes Antal og deres Gager, at den højere Virksomhed som fra Universitetet skulde udgaae, derved maa bestrygtes paa en sorgelig Maade at ville blive beskaaret. Dette er isandhed haarde Beskyldninger! Imidlertid er det dog strax en Trøst, at om endog alt dette var sandt, kunde en eneste Betragtning indeholde den tilstrækkeligste Retfærdiggjørelse. Thi for Nødvendighedens Lov maae alle andre Hensyn vige: naar det befindes, at Universitetets Midler kun tilstede en mere indskrænket Opnaaelse af dets Formaal, og at Staten intet kan tilskyde, saa maa Docenternes Antal indskrænkes og Gagerne afnappes; alle Klager over de sorgelige Folger maae falde tilbage paa de Forholde der have fordret Indskrænkningen, og det er ubilligt og uretfærdigt at føre dem over paa dem der, uden at kunne beherske Forholdene, blot have medvirket til at ordne dem. At Nødvendigheden af den skete Indskrænkning i større eller mindre Grad har været tilstede, vil selv Prof. Clausen ikke nægte, og endel af det Paaankede maatte altsaa under alle Omstændigheder sættes paa dens Regning.

Men gjennemgaaer man nøjere Forfatterens Betragtninger, er det særdeles mærkeligt, hvor uheldig han netop her har været ved at sammenligne vort Universitet med fremmede og ved Bedømmelsen af Normalreglementet, idet han har forbigaaet eller overseet mere end en væsentlig Omstændighed der ikke kan andet end have den største Indflydelse paa Normalreglementets Bedømmelse, naar denne ikke skal falde altfor skjæv og ensidig ud. Saaledes er for det Første den vigtige Bestemmelse i Normalreglementet forbigaaet hvorefter en Sum af 5600 Rbd. aarlig er holdt disponibel til „Universitetets Nytte og videnskabelige Formaaes Fremme“, hvorved man isærdeleshed har haft extraordinære Gager og Gagetillæg for Dje*). Saaledes bør altsaa den til Gagering bestemte Sum, istedetfor 40600 Rbd., snarere opføres med 46200 Rbd., og Sammenligningen mellem det Kiøbenhavnske og de preussiske Universiteter bliver derved strax langt mindre ugunstig for hint. Allerede derved bortfalder ogsaa for en stor Del den som det synes saa haarde Beskyldning, at Normalreglementet skulde aldeles have indskrænket Docenternes Antal ved Landets eneste Universitet til 31, hvilket Antal neppe er saa stort som ved Universitetet i Gripsvælde, det mindste af de preussiske. Ifølge den omtalte Bestemmelse kan Universitetet, ved at ansætte ekstraordinære Docenter udenfor det egentlige i ethvert Fakultet normerede Antal, udfylde de væsentligste Savn som vilde følge af blot at holde sig til det strengt Normerede; og ligesom dette kan skee, saaledes er der ingen rimelig Tvivl paa at det altid vil skee: for Djeblicket ere saaledes tre ekstraordinære Docenter efter Normalreglementets Emanation blevene ansatte, En i hvert af de tre Brod-Fakulteter, hvorved Docentantallet i disse er ligesaa stort som nogenstinde før, og naar engang Docenternes Antal i det philosophiske Fakultet er reduceret i Overensstemmelse med Normalreglementet, og derved de omtalte 5600 Rbd. virkelig blive

*) Den omtalte Sum er f. Ex. for Djeblicket saa godt som aldeles anvendt til Gager i Forbindelse med den egentlige Gageringsum. Iøvrigt var denne Sum i Direktionens alderunderdanigste Forestilling foreslaaet til 7000 Rbd.

disponible, er det neppe Tvivl paa at ogsaa i dette Fakultet ville blive ansatte extraordinære Docenter, hvis Antal vist ikke nogeninde vil blive mindre end ialt 4 à 5. Tøjes dette Antal til de ved Normalreglementet bestemte 31, saa bliver Antallet 35 eller 36, d. e. det selvsamme Antal som Universitetet har nu og nogeninde har haft, da vi vistnok ingeninde have haft flere end 36 tjenstgjørende Professorer*). Det sees saaledes, at Normalreglementet, hvad Docenternes Antal angaaer, aldeles ikke har indskrænket Universitetets Kræfter under hvad de hidtil have været.

Men hvorledes er det muligt at Prof. Clausen, ved at sammenligne vort Universitet med de preussiske og navnlig Gripsvalde, i sin Tver for at kritisere aldeles har kunnet overse en saa væsentlig Omstændighed som den, at det Kjøbenhavnske Universitet i en Retning slet ikke er fuldstændigt, idet de medicinsk-kirurgiske Videnskaber kun for den halve Del ere repræsenterede? Naar en Sammenligning med de fremmede Universiteter skal anstilles, maae altsaa nødvendigvis det kirurgiske Akademis Docenter regnes med; men her have vi et Antal af 4 Professorer, 1 Lektor (i forrige Aar 2 Lektorer) og 4 docerende Reservekirurger, ialt 9 Docenter — uden at regne Akademiets Konservator, der, ligesom tidligere Universitetets Profektor, ogsaa holder Forelæsninger —; og saaledes bør Antallet af det Kjøbenhavnske Universitets Docenter ved en Sammenligning med fremmede Universiteter opføres, ikke med 28 (31), men med 44 à 45, som er større end ved Universiteterne Gripsvalde, Königsberg og Breslau (naar nemlig her det katholiske theologiske Fakultet regnes fra), og næsten naaer Middeltallet for samtlige preussiske Universiteter, som er 48, se Forf. S. 46.

Fremdeles har Prof. Clausen overseet en anden meget vigtig Omstændighed, som ikke bør lades ude af Betragtningen hvor det kommer an paa en Sammenligning af vort Universitet med de fremmede, den nemlig, at Universitetet dog ikke saa ganske kan kaldes Landets eneste, da vi have en anden akademisk Lærestiftelse, den Sorøiske, der omfatter et helt filosofisk Fakultet, idet saa godt som ikke nogen af de dertil hørende Videnskaber, eller ialtsald kun meget saa, aldeles savne Repræsentanter der. Om det end maa indrømmes, at hvad dette Institut udretter og kan udrette som akademisk Lærestiftelse, ved Arbejds Forholdene, er forholdsmaessigen lidet, saa er det paa den anden Side vist, at just hvor der spørges om de Omstændigheder der have Indflydelse paa Universitetslærernes Virksomhed som Videnskaberne Befordrere og Literaturens Fremmere, overhovedet om de Kræfter som hos os ere satte i Bevægelse til den højere Dannelse og den højere Videnskabeligheds Udbredelse og Befordring, der er det af den største Betydning, at vi have, foruden Universitetet, en anden akademisk Lærestiftelse hvor en stor Del af de Videnskaber som Universitetet omfatter findes endnu engang repræsenterede, hvor en betydelig Samling af Videnskabsmænd, i ønskeligt Stium og under ivoerigt heldige ydre Omstændigheder, kunne beskæftige sig med Videnskaberne Dyrkelse og Literaturens Fremme; hvor der da ogsaa navnlig, for at berøre et af Prof. Clausen omtalt Punkt, ikke savnes Lejlighed til at vinde for Universitetets Tjeneste de Kræfter som dette maae for Øjeblikket ikke egentlig savner, men dog kunde ønske at sikke sig naar de ellers kunde befængtes at ville gaae tabte, hvortil ivoerigt ogsaa Universitetet selv meget vel vil være istand, netop ved den nylig omtalte Bestemmelse i Normalreglemen-

*) I Engelstöfts „Efterretninger“ S. 55 angives Docenternes Antal i 1823 vel til 38, men af disse vare to fraværende og for længere Tid dispenserede.

tet*). Soges nu hertil, at ogsaa i Hovedstaden haves afskillige Docenter udenfor Universitetet, navnlig en særskilt lønnet Docent i Forstvidenskaberne, Docenterne ved den polytekniske Læreoanstalt, ved Veterinærskolen, ved Kunstakademiet, saa turde en Sammenligning med de fremmede Universiteter falde langt anderledes ud til Fordel for vort Land end Prof. Clausen antager, isærdeleshed naar Landets Forhold til de andre Lande i Henseende til Udstrækning og Folkemængde tillige tages i Betragtning; thi naar Prof. Clausen lægger megen Vægt paa at Universitetet er Landets eneste, da maa det heller ikke oversees, at medens den preussiske Stat ikkun har 6 Universiteter og Danmark 1, er hin Stat over 7 Gange saa stor som Danmark i Fladeindhold, og over 11 Gange saa stor i Indvaanernes Antal; og dersom der altsaa ikke hos os præsteres hvad der burde til Videnskabernes Befordring og Literaturens Fremme, da kan Ursagen ikke være at søge i det ringe Antal af de Embedsmænd der hellige deres Liv og deres Kræfter udelukkende til Videnskaberne.

Vi komme til det andet Punkt, Universitetslærernes Gagering. Det fejlagtige Princip for den i Normalreglementet fastsatte Gageringsmaade søges deri, at Gagerne alene ere bestemte efter Anciennitet, uden at der er taget Hensyn til den forskjellige Fordeling af Arbejdet, til Professorernes Fortjenester osv., kort sagt, at der ikke ved Siden af Hovedhensynet, nemlig Docenternes Tjenestealder, og den derefter fastbestemte Skala, tillige er aabnet Rum for en vis Bevægelighed, saaledes at ogsaa de andre Hensyn ved Gagerens Fordeling kunde tages i tilbørlig Betragtning. Denne Anke maa uden tvivl forstørstedelen bortfalde naar man kun ikke, som Professor Clausen, overseer den ovenomtalte Omstændighed; hvorledes kan det siges at der ikke ved Normalreglementets Bestemmelse er forbundet en vis Bevægelighed med den faststaaende Regel, naar en saa betydelig Sum som den anførte er sat til den overordnede Bestyrelses Raadighed, saaledes at en stor Del deraf kan anvendes til ekstraordinære Gagetillæg? Om man end antager, at af de 5600 Rbd. stedse 3600 Rbd. ville blive anvendte til ekstraordinære Docenters Gagering, blive dog 2000 Rbd. tilovers, hvormed dog kunde bestrides afskillige Gagetillæg til de Docenter som ved særdeles Omstændigheder dertil kunde komme i Betragtning.

Betragtes nu selve Gageringssummen, da er denne, som oven bemærket, ikke som i Skriftet er angivet, 40600, men 46200, eller, om man endog vil af den ekstraordinære Sum fraregne 600 til andre videnskabelige Formaal, idetmindste 45600 Rbd.; men hertil bør naturligvis lægges den Sum som det kirurgiske Akademi's Docenter oppebære i Gage, hvilken dog, saavidt vides, ikkun er omtrent 4000 Rbd.**), og saaledes udkommer

*) Hvorfor skulde man ikke kunne tænke sig engang i Fremtiden de ydre Omstændigheder saa heldigen forandrede, at Sorø Akademi kunde aldeles sammensmelte med Universitetet? Dersom Kommunikationernes Fuldkommenhed ogsaa hos os skulde naae det Punkt, at Afstanden mellem begge Steder kunde tilbagelægges i en Tid af 1 eller 2 Timer, vilde det maaske neppe møde saa store Bankefælgigheder, aldeles at forlægge hele det filosofiske Fakultet eller visse Afdelinger deraf til Sorø, eller idetmindste bringe en nøjere Sammensmeltning mellem begge Instituter tilveje. Men det vilde da blive end mere iøjnefaldende, hvormegit Akademiet bidrager til det samme Formaalets Fremme som Universitetet.

**) Denne i sig selv paasaltende ringe Gageringssum er derhos — om vi ere vel underrettede — saa ulige fordelt, at medens Generaldirektøren for Kirurgien nyder i denne Egenkab 1600 Rbd., foruden 500 Rbd. som Professor, oppebære de to næste Professorer ikkun 500 Rbd. hver, og den 4de endog kun 50 Rbd. (samt fri Bolig)! Enhver af Reserverkirurgerne har alene 150 Rbd.

strax en Sum af 49600 Rbd. Naar fremdeles hertil føjes de ekstraordinære Gage-
tillæg som af Finanskaasen eller Fonden ad usus publicos ere tillagte enkelte Pro-
fessorer, hvilke udgjøre (for 3 Professorer) 1600 Rbd. *), saa udkommer i alt et Beløb
af 51200 Rbd., en Gageringsum, som for et Antal af 45 Docenter er forholdsmaa-
sig den selvsamme der ved de preussiske Universiteter i Gjennemsnit anvendes til 48
Docenter, hvilken efter Prof. Clausens egen Angivelse (S. 46) svarer til 54352 Rbd.
i vore Penge**). Men herved bør det endvidere ikke oversees, at de Emolumenter af
fri Bolig eller Huslejehjælp som de Kjøbenhavnske Professorer nyde udenfor Gagerne,
ere langt betydeligere end ved de preussiske Universiteter. De udgjøre nemlig 6 Husleje-
portioner paa 400 Rbd., og, naar man regner den botaniske og mineralogiske Professors
Boliger med, ligesaamange Embedsboliger, der maae anslaaes til idetmindste samme
Pengeværdi som Huslejerne, altsaa ialt 4800 Rbd.; men Middeltallet af disse Emolu-
menter udgjøre for de 6 preussiske Universiteter ikke mere end 2297 Rbd. i danske
Penge, altsaa ikke engang det Halve***). Tages alt dette i Betragtning, er det aaben-
bart, at de til Gageringen bestemte Summer hos os ere større end ved de preussiske
Universiteter i det Hele. Thi fordeler man den ovenangførte Totalsum af de egentlige
Gager, med Tillæg af Universitetets Emolumenter, paa samtlige Docenter hos os
(47 eller 45), kommer efter Middeltal paa Enhver 1273 eller 1244 Rbd., medens det
tilsvarende Gjennemsnitstal for de preussiske Universitetslærere (Emolumenterne iberegne-
de) bliver 1180 Rbd.; tager man derimod blot den for de egentlige Universitetslærere nor-
merede Sum 45600 Rbd., med Tillæg af Emolumenterne, bliver Middeltallet hos os
(fordelt paa 35 Lærere) 1440 Rbd. Men tages alene Hensyn til de ordinære Pro-
fessorer, for hvilke Middeltallet af Gagen i Preussen er 1318 og i Berlin alene
1604 Rbd. (se Prof. Clausen S. 46), bliver den hos os 1650 Rbd. (ikke, som Prof.
Clausen har S. 55, 1635), og naar Emolumenterne regnes med, forsaavidt de falde
paa Ordinarii ****), 1900 Rbd., medens Emolumenterne i Berlin, der, som ovenan-
angført ikkun anslaaes til 1200 Rbd., selv under Forudsætning af, hvad ikke er oplyst,

*) At disse Tilskud fra Statskaasen ville vedblive i Fremtiden, er der vel ingen Bestemmelse
for, men ligesaa lidet er der nogen bestemt Antædning til at antage det Modsatte. Den
ved Normalreglementet foretagne Indfrankning maatte snarere give Formodning om at
Statskaasens Tilskud idetmindste ikke ville ophøre, om de end ikke skulde blive forøgede.
Det bemærkes, at under de anførte Tilskud endda ikke er medregnet de 2000 Rbd. til
Statsraad Schumacher, da hans Post ifølge Normalreglementet ikke vil blive besat efter
hans Afgang.

***) Vilde man for de omtalte 9 Docenter regne en Sum der svarede blot til de 9 ringeste
Gager ved Universitetet (nemlig 2 paa 600 og 7 paa 800), vilde den hele Gageringsum
blive ikke ringere end nysnavnte Middelsum for de preussiske Universiteter.

****) Kun ved et af de preussiske Universiteter, det Halle-Wittenbergske, er Beløbet af disse
Emolumenter større end hos os, nemlig 5584 Rbd., ved de øvrige langt mindre, saaledes
i Königsberg 2600, i Breslau 2434, i Berlin 1200, i Griefsvalde 1389 og i Bonn 573,
alt i Rigsbankpenge. Se Dietericis af Forf. citerede Skrift. Men ved den ovenangførte
Beregning er endda ikke regnet hverken den zoologiske Professors Embedsbolig, hvilken vel
ikke nu præsteres af Universitetet, men alene af den Grund at Embedsbolig er denne Pro-
fessor forskaffet andetsteds fra, da der for det modsatte Tilfælde er forbeholdt ham en af
Universitetets Boliger, hvis nuværende Besidder da istedetfor vil erholde Huslejeportion;
heller ikke de medicinske Professorers Boliger, eller den for Mestlækket ubetalte midler-
tidige Huslejeportion. Den ovenangførte Sum bør derfor egentlig anslaaes betydeligt højere.

****) Altsaa de to Boliger svaregnede der ogsaa kunne falde paa Extraordinarii.

at de alene falde paa de ordentlige Profesorer, kun med et ubetydeligt Beløb vilde forøge den anførte Sum. Naar nu til de udfundne Gjennemsnitssummer føjes det nedenfor anførte Middeltal af Honorar for Forelæsninger, der falder paa enhver Universitetslærer, nemlig 181½ Rbd., og endvidere Middeltallet af de indkommende Gebyrer, hvilket, naar de nedenanførte Summer for Rektor og det philosophiske Fakultets Dekanus (1700 Rbd.) fordeles paa de 16 ordinære Profesorer, og Resten paa samtlige Profesorer, giver for hine i Gjennemsnit 137, for de extraordinære omtrent 31 Rbd. aartlig, saa bliver Gjennemsnitssummen for enhver af vore Universitetslæreres Indtægter at anslaae til 1650 Rbd., men for de ordinære alene til 2318 Rbd., af hvilke Summer vel den førstnævnte er mindre, men den sidstnævnte derimod igjen meget større, end de tilsvarende Summer ved de preussiske Universiteter, der udgjøre 1842 og 2028 Rbd. Se Prof. Clausen S. 48.

Men der er endnu en Omstændighed som i høj Grad fortjener at komme i Betragtning, naar der spørges om vore Universitetslæreres økonomiske Vilkaar, den nemlig at de uden tvivl langt mere, end ved de fremmede Universiteter er Tilfældet, have Lejlighed til Extrasortjensse ved at beklæde saadanne med deres Lærerposter forbundne Embeder, hvorved deres Vilkaar betydeligen kunne forbedres uden mindste Skaar for deres videnskabelige Virksomhed, og uden at de i mindste Maade kunne siges paa en beklagelig Maade indirekte at unddrage Universitetet deres Tjeneste, idet tværtimod disse Embeders Besiddelse maa være til største Fordel ogsaa for deres videnskabelige og literære Virksomhed. Ja det er saa langt fra at disse Embeder — hvis Antal er betydeligt — kunne siges at være uden Berøring med Universitet, Videnskab og Literatur, at deres Overdragelse til Universitetslærerne snarere er at ansee som en Udvidelse af Universitetets Virksomhed, en Fuldstændiggjørelse og Forøgelse af de Kræfter der igjennem dette stilles til Videnskabernes Tjeneste. Thi naar tre af det medicinske Fakultets (og en af det kirurgiske Akademi's) Lærere ere Direktører for Høspitaler eller lignende Stiftelser — der ligesom bør være knyttede til Universitetet —, saa er dette til umiddelbar Nytte for de Studerende, Professorene og Videnskaben; naar 4 Universitetslærere tillige docere ved den polytekniske Læreanstalt, er dette en ny Side af Universitetets Virksomhed; naar trede Profesorer ere Bibliothekarer — en ved Universitetets eget, to ved det kongelige Bibliothek —, naar en Anden er Direktør for det kongelige Mynt- og Medalliekabinet, og En for det kongelige naturhistoriske Museum, blive der ved hine Instituter, hvis fulde Overdragelse til Universitetet uden tvivl for dette maatte være det ønskeligste, nøjere forbundne med det, vistnok ikke uden mærkelig Nytte for de Studerende og for selve Videnskaberne. At i en lang Række af Aar en Universitetslærer har haft Sæde i Regjeringskollegiet, maa vel ogsaa ansees for at være i Universitetets Interesse. Og hvad endelig Regensprovstens Embede angaaer, da kan dette vist ikke i nogen kjendelig Maade betragtes som hinderligt for vedkommende Professors literære Sysler. Andre Medlemmer end de anførte vides ikke nogen Universitetslærer at beklæde, men alene herved bliver 15 Profesorer — d. e. omtrent Halvdelen af de egentlige Universitetslæreres og over en Trediedel af samtlige Docenters — økonomiske Vilkaar saaledes forbedrede, at de vistnok aldeles ikke have Grund til at klage.

Betragtes de enkelte Gager, saaledes som de ved Normalreglementet ere bestemte, da ere de højeste af disse: 4 paa 2000, 4 paa 1800, 2 paa 1600 og 2 paa 1500 Rbd., de laveste ere 4 paa 800, 5 paa 1000, 3 paa 1200 og 4 paa 1400 Rbd., altsaa ligesaa mange over som under sidstnævnte Sum. Herved maa dog for det første bemærkes, at de 4 normerede Gager ved det medicinske Fakultet ere satte betydeligt

lavere end ved de andre Fakulteter (nemlig til 1400, 1200, 1000 og 800 Rbd.), just med Hensyn til at disse Profesorer dels ved de ovenomtalte Wiembeder, dels ved deres mediciniske Praxis, have meget betydelige andre Indtægter, og Antallet af de lavere Gager bliver saaledes mindre end af de større. Det er derhos at mærke, at med de 10 højeste Gager altid vil være forenet fri Bolig eller Huslejeportion, à 400 Rbd., samt at Dekanatsindtægten i det philosophiske Fakultet, der alene falder paa de 6 ældste Do-center i dette og kan anslaaes til 180 Rbd. for enhver af dem*), ligeledes stedse vil være kombineret med 6 af de større Gager, og paa denne Maade blive de højeste Gager at opføre med

2	paa	2580	Rbd.
2	—	2400	—
2	—	2380	—
2	—	2200	—
2	—	2180	—

Lægger man derhos Mærke til at ved denne Beregning ikke er taget Hensyn til andre Gehyrer end Dekanatsindtægten i det philosophiske Fakultet, navnlig ikke til Rectoratsindtægten ligesaalet som til de Extratillæg som f. Ex. de ældre theologiske Profesorer nyde for Bespyrelsen af Kommunitetets Anliggender (der for hver er 200 Rbd. hvert tredje Aar), eller de yngste Konsistoriales i det juridiske og philosophiske Fakultet som Referendar og Sekretær i Konsistorium, og endelig, at til bemeldte Gager endvidere kommer Honoraret for Forelæsninger, der efter det nedenfor Anførte er for en theologisk Professor 240, for en juridisk Professor 296 Rbd. aarlig efter Middeltal, men som for mangen er langt betydeligere, navnlig for dem som læse til anden Examen, saa seer man, at de 10 ældste Profesorer, altsaa, naar Hensyn tages til det Bemærkede om de mediciniske Profesorer, over en Trediedel af samtlige Universitetslærere, neppe kunne antages at have i det Hele under 2400 til 2800 Rbd., men vel ofte langt mere i aarlig Indtægt hver. Hvad den derpaa følgende Trediedel angaaer, hvis normalmæssige Gager falde paa 1500, 1400 og 1200 Rbd., turde det uden tvivl antages, at naar til Gagerne lægges dels Fribolig eller Husleje, der ogsaa undertiden falder paa denne Klasse, dels Honorar og Gehyrer, dels Understøttelser af Finanserne, og isærdeleshed de omtalte Wiembeder, ville disse Universitetslæreres aarlige Indtægter neppe i det Hele være at anslaae til ringere end 2000 Rbd. for hver. Men vil man atter anstille en Sammenligning med Højesteret, for hvis Tilforordnede Gagerne, saavidt vides, for ikke længe siden ere saaledes bestemte, at de fire yngste have 1600 Rbd., de fire mellemste 2000 og de fire ældste 2400 Rbd., bliver saaledes Universitetslærernes Stilling i økonomisk Henseende, maatte med Undtagelse af den yngste Trediedel, aabenbar langt bedre; men hvad de yngre Profesorer angaaer, blandt hvilke der dog vistnok ere flere som have meget gode Vilkaar, maa det ogsaa betænkes, at de i Regelen ansættes ved Universitetet i en langt yngre Alder end Medlemmerne af Højesteret, af hvilke ogsaa de ældre vistnok sædvanligen ere i en langt mere fremrykket Alder end de ældre Universitetslærere. Men at der til de Tilforordnede i Højesteret skulde kunne gjøres ringere Fordringer

*) Efter det nedenfor anførte har Dekanatsindtægten for et Lidsrum af 5 Aar (1834—38) været at beregne til i Gjennemsnit 1078 Rbd. aarlig, hvoraf en Sjettedel er 179 $\frac{2}{3}$ Rbd.; at ved Forhandlingerne angaaende en forandret Oppebørselsmaade af Dekanatsindtægterne, saaledes som nedenfor bemærkes, alene blev antaget 150 Rbd., var fordi man der ikke tog samtlige Dekanatsindtægter med i Beregningen.

end til Professorerne, eller hine i mindre Grad end disse behøve at ofre deres hele Tid og Kraft paa deres Embede, kan vistnok ikke indrømmes, og dette gjælder uidentvivel ogsaa om mangfoldige andre Embedsmænd, saa at Professorerne neppe af denne Grund kunne gjøre Paastrand paa bedre Vilkaar end mange af hine.

Lovrigt maa det ikke lades ubemærket, at Universitetslærernes økonomiske Vilkaar hidtil i det Hele have været langt bedre, end om Normalreglementet allerede var bragt i Udførelse, idet mange Professorer staae paa højere Gage end det efter Reglementet vilde tilkomme dem, hvorom ogsaa den Dmskændighed vidner, at til de egentlige Gager i begge Aarene 1837 og 1838 har været anvendt idetmindste 46000 Rbd. aarlig, hvilket Beløb i 1839 endog er forøget med 2600 Rbd., altsaa nu henimod 49000 Rbd., som, naar hertil lægges Tilskudene fra Finanserne og Emolumenternes Værdi, stiger til 55000 Rbd., hvilket er en forholdsmæssig langt betydeligere Sum for 35 Docenter, end Gageringssummerne ved de preussiske Universiteter, der efter Gjennemsnit udgjøre, med Tillæg af Emolumenter, 56650 Rbd., fordelte paa 48 Lærere.

Efter de fremsatte Bemærkninger frygte vi ikke for at være „prøvende Læsere“ ville give Prof. Clausen Ret i, at Normalreglementet skulde saaledes have undervurderet Videnskabernes Fordringer og Livets Fornødenheder, at sørgelige Følger deraf kunde berygtes for Videnskab og Literatur i Fædrelandet. Vi have set, at Universitetslærernes Antal aldeles ikke er indskrænket under hvad det hidtil har været, at det i Sammenligning med de preussiske Universiteter ikke i nogen paafaldende Grad kan siges at være mindre end ved disse, selv uden at tage Hensyn til det betydelige Antal af akademiske Lærere der ere ansatte i Sorø, eller til Landets ringere Udstrækning og Folkemængde, hvorimod, naar begge Dele tages i tilbørlig Betragtning, Docenternes Antal hos os bliver saavel absolut som relativ meget større. Hvad Professorernes økonomiske Vilkaar angaaer, da er den fra Statens Side dertil henlagte Sum fuldkommen saa stor som ved de preussiske Universiteter i Gjennemsnit, men, forsaavidt angaaer de egentlige Universitetslærere, endog forholdsvis meget større. Hvad Honorarerne angaaer, ere de (som nedenfor nærmere vil erfares) ofte særdeles betydelige, større end ved et Par af de preussiske Universiteter, og ere de end mindre end ved de større preussiske eller ved de tyske Universiteter overhovedet, da ere dels Professorerne selv ikke uden Skyld deri, dels komme Forholde i Betragtning som ere ganske anderledes end hos os. Universitetslærernes Stilling i det Hele i økonomisk Henseende er godtgjort at være ikke ringere, men snarere bedre, end ved de preussiske Universiteter, ligesom det er vist, at deres Vilkaar i Forhold til andre Embedsmænds her i Landet kunne anses for meget gode.

Vistnok havde det været meget at ønske, at Normalreglementet kunde have bestemt Antallet af Universitetslærerne større end sket er, og større end det hidtil har været, og de yngre Læreres Vilkaar fordelagtigere. Thi om end Antallet maa anses for i Sammenligning med fremmede Lande at være nogenlunde tilstrækkeligt, er der ingen Tvivl paa at jo et endnu større Antal vilde have været til største Nytte og Hæder for Fædrelandet, og ligesaa lidet lader det sig nægte, at de yngre Universitetslæreres Vilkaar, naar de ikke kunne supplere de normalmæssige Gager ved dygtige Honorarer eller ved Indtægten af noget Viembede, eller de i nogenlunde kort Tid kunne avancere til de højere Gager, ere meget ringe. Men Normalreglementet gif jo netop ud paa en Indskrænkning, Nødvendigheden af denne var engang tilstede, og efter Dmskændighederne synes det saaledes at have været et heldigt Resultat, at hverken Universitetets hidtilværende Styrke er indskrænket, eller Docenternes økonomiske Vilkaar anderledes afknappede, end at disse endnu dels i det Hele ere ligesaa gode som ved fremmede Universiteter — thi som

ovenfor vist ere de ældre Docenters Indtægter i det Hele ligesaa meget bedre som de yngres ere ringere, end ved hine — dels endog bedre, forsaavidt der nemlig alene spørges om de af Staten til Gageringen bestemte Summer, hvilke ere betydeligt højere end ved de Universiteter med hvilke det Kjøbenhavnke er sammenlignet; thi at Professorernes Indtægter af Honorar og Gebyrer ere ringere end ved Universiteterne i Tyskland, er ialtsald noget der er Normalreglementet uvedkommende, og forsaavidt man vilde paastaae, at Normalreglementet ved sine Bestemmelser burde have taget Hensyn til denne Omstændighed, da turde det netop være det rigtige Princip, saaledes som er skeet, at bestemme de ældre Læreres Gager mere klækkelige, og henvise de yngre til at søge de mindre tilstrækkelige Gager supplerede ved større Virksomhed som Docenter og Lektorer.

For saavidt Prof. Clausen har angrebet Rigtigheden af de Kalkuler paa hvilke Normalreglementet er baseret, for derpaa at støtte den Anke, at dette skulde være bleven altfor overilet affattet og kun aande lidet af den Liberalitet hvormed Universitetet oprindelig er udslyret, kunne vi ikke paa nogen bedre Maade afvise denne Del af hans Kritik, end ved at lade en af de Mænd tale som have haft væsentlig Andel i de Forhandlinger som derved ere badlede — Universitetets Kvæstor Professor Bang. Denne har, ved under 3die August 1839 at meddele den kongelige Universitetsdirektion saavel som Konsistorium en detailleret Udsigt over Universitetets økonomiske Status i 1838 — hvoraf det Væsentligste vil blive meddelt nedenfor — tilføjet de efterstaaende Bemærkninger i Anledning af det omtalte Angreb. Ved nu her at meddele disse, skulle vi tillige, da Prof. Clausen senere ligeledes har tilstillet saavel Direktionen som Konsistorium et Gjensvar, hvori han har søgt at møde Prof. Bangs Bemærkninger og retfærdiggjøre sit Angreb, i Anmærkninger tilføje Hovedmomenterne af dette Gjensvars Indhold. Iøvrigt kunne vi ikke lade ubemærket, at den hele Strid om, hvorvidt de Kalkuler der bleve lagte til Grund for Normalreglementet have været mere eller mindre nøjagtige, synes at være i og for sig af mindre Betydning, og den paa en formentlig mindre nøjagtig Kalkule byggede Anke høist ubillig. Thi da, som Prof. Bang bemærker, Nødvendigheden fordrer, at bygge Normalreglementet paa Forudberegninger, der kun kunde mere eller mindre nærme sig det Rigtige, men umulig medføre fuldstændig Vished, saa maatte jo Forsigtighed tilraade, hvor nogen Uvished kunde finde Sted, at gjøre Beregningen saaledes, at der snarere kunde være Sandsynlighed for et Overflud over det Beregnede, end et Minus. Thi medens dette vilde have udsat Universitetet for den største Forlegenhed, kunde et eventuelt Overflud aldrig være til Skade, da man derved vilde have det i sin Magt, enten ved den faktiske Udførelse af Normalreglementet, eller ved efter kortere Tids Forløb at modificere dette, at bøde paa de Ufuldkommenheder ved samme som maatte være en Følge af de lavere Kalkuler hvorpaa det var bygget. Det er just det førstnævnte af disse Alternativer som i Virkeligheden er valgt, idet den Kapitalforøgelse som paa Grund af de heldige Konjunkturer efter Normalreglementets Approbation har fundet Sted, er benyttet til Gageforhøjelser og ny Docenters Ansættelse, saaledes at f. Ex. alene i 1839, som oven bemærket, den reglementerede Gageringssum er forøget med et Beløb af 2600 Rbd., hvoraf den største Del er udenfor Normalreglementets Bestemmelse.

„Jeg vilde her“ — ere Professor Bangs Ord — „have sluttet disse Bemærkninger om Universitetets Økonomi i Aaret 1838, ialtsald med den Slutningserindring, at det maatte glæde Enhver som interesserer sig for Universitetet, at Aaret 1838 har været særdeles heldigt for Stiftelsen, ej blot ved de temmelig gode Kornpriser i 1837, som give et Overskud af Jordebogsindtægterne for 1838 af omtrent 8000 Rbd., men og derved at Universitetets Bønder i det Hele maae antages at være gaaede frem i Velstand, idet de i 1838 første Gang uden nogen Eksekutionstvung indbetalte den hidtil ej engang krævede tredje Del af det løbende Aars Landgilde med 6400 Rbd., hvorved nu næsten alle Restancer ville bortfalde og hvert Aars Høst komme til at bære sin Afgift, et Gode som enhver forstandig Godsadministrator altid bør bestrebe sig for at opnaae. Dertil kommer, at den forøgede Velstand og gav Lejlighed til at erholde en større end sædvanlig Indtægt af Rekognitioner og Kjøbesummer for bortarvæfstebe Ejendomme. De ganske særdeles heldige Konjunkturer, som ved de høje Kornpriser og en forøget Velstand hos Bønderne i Sjælland i Aarene 1836 til 1838 ere indtraadte for Universitetet, som for alle Stiftelser der have deres Hovedindtægter af Gods og Tiender i denne Provinds, i Forbindelse med den Omstændighed at Aaret 1839, da Indtægten oppebæres efter Kapitelstarten for 1838, vil give et ligesaa heldigt Resultat, have imidlertid desto værre fremkaldt en Bedømmelse af Universitetets Status som hviler paa en usikker Grundvold, og som, efter min Døvevisning, ingenlunde bør følges ved Bestemmelsen af det Udgiftsbeløb som kunde afholdes af Universitetets egne Midler. Jeg sigter herved til hvad Hr. Professor Dr. theol. Clausen har yttret i sit seneste Skrift om Universitetets Tilstand og Virksomhed. Det hedder nemlig her S. 56: „Erfaring har lært, efterat Dpgjørelsen af Universitetets Status er bleven fuldendt, at Normalreglementet er bygget paa en betydeligen forfejlet Kalkule. Det kalkulerede Deficit i Universitetets Kasse har vist sig ikke at være til. Istedetfor den kalkulerede rentebærende Kapital af 61000 Rbd., ejede Universitetet allerede ved Udgangen af 1837 en rentebærende Kapital af 96000 Rbd. De ordinære Indtægter have i Aaret 1837, foruden det reglementerede Tilskud af 10,000 Rbd. af Kommunitetets Kasse, givet et Overskud af 10000 Rbd., i Aaret 1838 et ligesaa stort, og der er al Grund til at antage, at ved en velordnet Bestyrelse den kalkulerede aarlige Underbalance af omtrent 12000 Rbd. vil aldeles kunne undgaaes.“ Senere beklages det, at Normalreglementet ej er bleven bygget paa Kjendsgjerninger, men paa omtrentlige Kalkuler.“

„Denne Fremstilling indeholder saadanne Afvigelser fra det Virkelige, og giver som sit Resultat — at der er al Grund til at vente at det kalkulerede Deficit, der nu dækkes ved Kommunitetets aarlige Bidrag, for Fremtiden vil bortfalde — et saa urigtigt Begreb om Universitetets virkelige Forsatning, at jeg har anseet det for en, i Sandhed lidet behagelig, Embedspligt, noget længere at opholde mig ved denne offentligen udtalte Censur over Forhandlinger i hvilke jeg har taget væsentlig Del.“

„Naar der siges, at Normalreglementet ej skulde støttes paa omtrentlige Kalkuler, men paa Kjendsgjerninger, da er det overseet, at Universitetets Udgifter udredes med Penge, dets Hovedindtægter bestaae derimod i Sæd, som ialmindelighed betales efter Kapitelstarten, og at altsaa en Normering af de Udgifter som Universitetet af egne Indtægter kan afholde, endnu bestandigen beroer, og saalænge hint Grundforhold ej forandres, altid maa beroe paa den høist usikre Kalkul af en Gjennemsnitspris for de trende Sædearter, Rug, Byg og Havre.“

„Til en grundig Bedømmelse af Normalreglementets Beregning af Indtægt og Udgift hører da først og fremmest en rigtig Burdering af den antagne Gjennemsnitspris

19 Mk. Solv pr. Tonde Rug, 14 Mk. Solv pr. Tonde Byg og 11 Mk. Solv pr. Tonde Havre, og jeg skal derfor og nedenfor handle udførligen herom. Jeg vil imidlertid først tillade mig at godtgjøre, at Kjendsgjerningerne netop vise, at under Forudsætning af nysnævnte Gjennemsnitspris, som er lagt til Grund for Normalreglementet, er dets Ansættelse af Forholdet mellem aarlig Indtægt og Udgift, efter de ved dets Affattelse forhaanden værende Forhold, fuldkommen rigtig."

"Naar Prof. Clausen har talt om det beregnede aarlige Deficit af 12000 Rbd., maa det erindres, at denne ældre Kalkule medtog som Udgift den aarlige Gage af 2000 Rbd. til den daværende ældste Professor Astronomiæ, men da det blev bestemt forinden der begyndtes paa Normalreglementets Udarbejdelse, at denne Gage ej skulde udbrædes af Universitetet, saa kalkuleredes den aarlige Underbalance ved Normalreglementets Affattelse kun til 10,000 Rbd., og herefter bestemtes et Tilskud af Kommunitetets Kasse af lige Beløb, som dog kun fastsattes som temporært, da man netop ej oversaae, at det var muligt, at særdeles gode Aar for Universitetet s: gode Kornpriser, kunde tilstede en betydelig Forøgelse af Kapitalformuen."

"Idet der til det nysnævnte aarlige Deficit af 10,000 Rbd. for Aarene 1834, 1835 og 1836 blev lagt 30,000 Rbd., som antoges at ville medgaae og virkeligen ogsaa medgik til Universitetsbygningens Fuldførelse i disse Aar, udkom det for disse 3 Aar kalkulerede Deficit af 60,000 Rbd., der under de Normalreglementet forudgaaede Forhandlinger blev forudsat, og naar det nu hos Prof. Clausen hedder, at det kalkulerede Deficit af 60,000 Rbd. ej fandtes i Universitetets Kasse, saa vil jeg alene dertil bemærke, at der af Kommunitetet kontant betaltes cirka 28000 Rbd., hvormed Universitetets Udgifter havde oversteget dets Indtægter i Aarene 1834—36, at derhos til den aarlige Indtægt regnedes cirka 20,000 Rbd., som i disse 3 Aar vare indbundne af ældre Restancer, hvilke ikke i og for sig høre til de aarlige Indtægter — en Sætning hvorom ingen Strid maa finde Sted mellem Sagkyndige — men som dog regnedes Kommunitetet tilgode ved Dpgjørelsen af Underbalancen, fordi samme ved betydelige Tilskud havde dækket Universitetets Underbalance i de ældre Aar fra hvilke Restancerne hidrorte. Endeligen afgive Kapitelstærterne for 1833 til 1835, efter hvilke Indtægterne indkom i Aarene 1834 til 1836 — thi den i det ene Aar virkelig indkommende Indtægt er beregnet efter det foregaaende Aars Kapitelstærter — et Dverskud af 10,030 Rbd. Saaledes udkommer tilsammen 58030 Rbd., og at Kalkulen af en Underbalance af 60,000 Rbd. i 1834—36 herefter ej var betydeligen forfejlet, ligger altsaa for Dagen**).

*) "For at faae dette Deficit (af 60,000 Rbd.) dækket", siger Prof. Clausen i sit Gjensvar, "agtedes det nødvendigt — forinden Dpgjørelsen var fæet — at paalægge Kommunitetet et Tilskud af indtil 60,000 Rbd. Dette blev i Henhold til den gjorte Kalkule bestemt ved kongelig Resolution af 29de Maj 1835. Til Virkeligheden staaer nu denne Kalkule i dette Forhold, at bemeldte Deficit, efter fuldbendt Dpgjørelse ved Udgangen af 1836, befandt sig dækket alene ved et Tilskud fra Kommunitetets Side af 16000 Rbd. Vel blev endnu et Deficit beregnet at skulle dækkes af Kommunitetet, men dette fik man kun ud ved at tage de tre Aar 1834—36 alene for sig under Betragtning; og selv ved denne Beregningsmaade lod Kommunitetets Tilskud sig ikke bringe højere end til ialt henimod 29000 Rbd. (se hist. Fremst. S. 146). Med andre Ord: da dette Tilskud fra Kommunitetet er tilsvarende den Sum der i hine Aar blev udbrædt af den akademiske Fond til Universitetsbygningen, saa maa Universitetet — dels som Følge af overflydende Indtægt, dels ved Hjælp af indbundne Restancer — anses selv at have holdt Balance mellem Indtægt og

„Naar det af Prof. Clausen endvidere bemærkes, at den rentebærende Kapital ved Normalreglementet var beregnet til 61000 Rbd., men allerede ved Udgangen af 1837

Udgift i hine tre Aar. Naar allerede her Kalkulen neppe viser sig anderledes end som „betydelig forsejlet“, da maa der dog endnu osv. se længere nede. — Hvad her er sagt er netop det selvsamme som Prof. Bang ovenfor har bemærket, at nemlig Kommunitetet ifødetfor de beregnede 60,000 Rbd. kun kom til at udrede omtrent 28000 Rbd. (28716 Rbd. 88 Sk.), fordi de indkomne 20,000 Rbd. af Universitetets ældre Restancer af den anførte Grund regnedes hin Stiftelse tilgode, og fordi de højere Kapitelstarter indbragte 10,030 Rbd. mere end der forud var beregnet. Men da ingen af disse to Poster forud kunde vides at ville indkomme, saa skjønnes det ikke rettere, end at Prof. Clausen endnu er bleven Evar flydlig paa, hvori det „betydeligt Forsejlede“ i Kalkulen ligger.

Prof. Clausen vedbliver: — „da maa der dog endnu gaaes et Skridt videre, til det Spørgsmaal: om det ikke overhovedet er at tilskrive en Misregning, naar hint Deficit af 60,000 Rbd. er bleven antaget, og en Nødvendighed af at trykke til Kommunitetet for at faae samme dækket. Universitetet ejede i udestaaende Landgilde-Restancer en Kapital af omtrent 22000 Rbd., hvilke senere ere indvundne næsten med det hele Beløb; det ejede endvidere nogle „unyttige“ Ejendomme, Bygninger og Grunde, hvilke senere ere udbragte til over 19000 Rbd., og endelig gaves der Kapitaler til Beløb af omtrent 24000 Rbd. som tilhørte de forskjellige videnskabelige Instituter, og som, efterat disse Instituters aarlige Fornødenheder bestrides af den ved Normalreglementet kalkulerede aarlige Universitets-Indtægt, ere indtagne i den akademiske Fond. Saaledes ere over 60,000 Rbd. bragte tilveje ved Benyttelse af Universitetets egne Kræfter. Det er saaledes, saavidt jeg skjønner, ingen Afvigelse fra Virkeligheden, men netop det Virkelige: at det kalkulerede Deficit kun har været tilsyneladende; thi det har kun været til saalange indtil de forhaanden værende Resourcer ere blevene benyttede.“ Prof. Clausen kunde nok ligesaa godt have taget den i de tre Aar 1837—39 paa Grund af de heldigere Konjunkturer indvundne Kapitalforøgelse med i Beregningen, for at bevise, at hint Deficit ikke har fundet Sted. Thi hvorledes var det muligt, i Begyndelsen af 1835, da den her omtalte Kalkule blev opgjort, at vide, at de 20000 Rbd. Restancer vilde indkomme inden Udgangen af 1836? og hvorledes skulde man dengang have kunnet regne paa Provenuet af de solgte Ejendomme, som vel at mærke først bleve bortsolgte ifølge to kongelige Resolutioner af 16de Marts og 15de Juni 1837?! Den vigtigste af disse Ejendomme, Professorgaarden i Kannikestræde, vedblev at bruges for Universitetet indtil den ny Universitetsbygning i Slutningen af 1836 blev fuldfærdig, der kunde altsaa paa hin Tid end ikke tænkes paa denne Ejendoms Salg, og hvad om nu Konfessorium, eller Direktionen eller Hans Majestæt ikke havde bifaldt Salget? Derfor derfor Kvæstor havde taget dette Provenue med ved hin Kalkule, kunde han i Sandhed været faldt en flæk Kalkulator. Men hvad de 24000 Rbd. angaaer som tilhørte de forskjellige videnskabelige Instituter, da maa det erindres, dels at det først ved Normalreglementets Approbation, altsaa den 19de November 1836, blev bestemt, at disse Kapitaler skulde tilhøre den akademiske Fond, dels at dette ikke i Virkeligheden kunde ansees som en Forøgelse af dens Formue, da de kun bleve den tillagte under den Betingelse, at den overtog hine Instituters aarlige Udgifter, som ikke kan have været mindre end Renten af hine Kapitaler. Men selv afseet fra den Omstændighed, at de omtalte Aktiva først senere bleve bekendte eller disponible, og altsaa under ingen Omstændighed kunde medtages ved den i Begyndelsen af 1835 opgjorte Kalkule, saa er det ogsaa klart, at naar disse Aktiver skulde anvendes til at dække hint beregnede Deficit af aarlig Indtægt i Aarene 1834—36 — som vel var beregnet til 60,000 Rbd., men kun udgjorde 29000 Rbd., saa at Fejlens Gjenstand, hvis en saadan skulde antages, ialtsald alene har udgjort sidstnævnte Beløb — saa vilde dette have været at dække den løbende Underbalance ved at fortære Universitetets Kapitaler og hvad dermed maa sættes i Klæse. De 24000 Rbd. som tilhørte de videnskabelige Instituter, vare jo virkelig tilværende Kapitaler, Provenuet for de solgte Ejendomme maatte

udgjorde 96000 Rbd., saa er det forbigaaget, at i Maret 1837 blev der, foruden at Marets Indtægt afgav et Overskud til Forøgelse af den rentebærende Formue af cirka

dermed sættes i Klasse, og de indkomne Restancer vare ligeledes et Aktivum som ialtsald ikke hørte til de aarlige Indtægter. Naar derfor Prof. Clausen fremdeles paastaar, at de omtalte af Kommunitetet tilskudte 29000 Rbd., som formentes nødvendige til at dække den oftnævnte Underbalance, i Gjerningen maa betragtes som anvendte til Forøgelse af Universitetets rentebærende Formue, og at kun paa denne Maade det ved første Næstkast paafaldende Phænomen bliver forklarligt, at nemlig dets rentebærende Kapitalformue allerede ved Udgangen af 1837 — uagtet en extraordinær Bygningsudgift af 14000 Rbd. — har oversteget den kalkulerede Formue med 51000 Rbd., saa er dette ikke rigtigt, thi de tilskudte 29000 Rbd. have kun tjent til at bevare for Universitetet, og sætte dette istand til at kapitalisere, de Aktiver som det vel ejede paa den Tid det modtog Kommunitetets Tilskud, men som det, just fordi de vare Aktiver, ikke kunde forbruge som løbende Indtægt uden en virkelig Tilbagegang eller Underbalance, altsaa med andre Ord: Kommunitetets Tilskud har virkelig tjent til, som det skalde, at dække det hafte Deficit af aarlig Indtægt. Betragter man nemlig de 51000 Rbd. som ved Udgangen af 1837 vare indvundne over den ved Normalreglementet kalkulerede Kapitalformue af 61000 Rbd., saa kunne følgende Summer paavises hvoraf hint Overskud kunde opstaae: 1. de i 1834—37 indvundne adtre Restancer 22,200 Rbd., 2. Provenuet for de i 1837 folgte Gjendomme 19300 Rbd., 3. Overskudet af 1837 Marts Indtægt over Udgiften, ovenanførte 6000 Rbd., hvorved ialt udkommer 47500 Rbd., saa at de 51000 Rbd. ialtsald kun for en ringe Del vilde hidrore fra Kommunitetets Tilskud.

Prof. Clausen mener fremdeles, at man ogsaa ved en anden Betragtning af vedkommende Kalkuler vil føres til et lignende Resultat.

„De Kalkuler“, siger han, „paa hvilke Normalreglementet blev bygget, vare indsendte til Universitetsdirektionen i Løbet af den foregaaende Sommer o: 1836. Efter det Punkt hvortil Opjørelsen af Universitetets Økonomi paa den Tid var fremrykket, synes følgende Momenter dengang med Visshed at have frembudt sig ved Beregning af Universitetets Kapitalformue:

Universitetets egen Kapital . . .	c. 35000 Rbd. (hist. Fr. S. 146)
Indvundne Restancer	c. 20000 — (ist. S. 149)
De særskilte Instituters Kapitaler	c. 24000 — (ist. S. 146)
Kommunitetets Tilskud	c. 13000 — (ist. S. 147)
Salg af forskjellige Gjendomme, efter Fradrag af de til Om- bygning bestemte 6000 Rbd.	c. 14000 — (ist. S. 83 og 153)
	ialt 106000 —

Universitetets Kapitalformue er

derimod ved Normalreglemen-

tet ifkun beregnet til . . . c. 61000 —

altsaa for lidet 45000 Rbd.

eller aartig Renteindtægt for lidet af henimod 1800 Rbd.

Erfaringen har, uagtet den meget betydeligere Bekostning paa Kommunitetsbygningen, vist et endnu fordelagtigere Resultat.“

Prof. Clausen vil altsaa, at Kvæstor, da han i Begyndelsen af Sommeren 1836 skalde opgjøre, hvor stor den Del af Universitetets Kapitaler var der tilhorte selve den akademiske Fond, for at en Normering af Universitetets Rente-Indtægt ved kongelig Resolution derefter kunde finde Sted, skalde have taget Indtægter med i Beregning som vare saa langt fra dengang at være kapitaliserede, at man ikke engang vidste, at eller om de vilde indkomme, og i saa Fald med hvilket Beløb. Det er allerede ovenfor bemærket, at

6000 Rbd., bortsolgt faste Ejendomme her i Byen for omtrent 20,000 Rbd., hvilken Afhændelse ej var paatænkt da Normalreglementet affattedes. Denne Sum gik da over i den rentebærende Kapital. Dertil kom at en Del af den ikke rentebærende Formue, navnlig den indkom af Landgjederestanceobligationer og Gageforskjud, cirka 1000 Rbd., omfattes til rentebærende; og Normalreglementets Kalkule af den rentebærende Formue, som vistnok efter den forvirrede Tilstand hvori Universitetets og Legaternes samlede Aktivmasse var, ej kunde være meget sikker, tør da ej heller her kaldes forfejlet. Naar det bemærkes, at Aaret 1837 har givet et Overskud af 20,000 Rbd., saa bør det ved Siden heraf erindres, at, som vedlagte Beregning udviser, oversteg Kapitelstarten for 1836 Gjennemsnitsprisen med cirka 12500 Rbd.; af ældre Restancer indkom i 1837 paa Jordbogsindtægter og Embedsavgifter cirka 3000 Rbd., og Besparelsen i Udgifter var 1000 Rbd. Det burde ej heller været forbigaaet at 14000 Rbd. af dette Overskud ere blevne anvendte til Kommunitetsbygningens Ombygning, for at tilvejebringe Lokaler for den mineralogiske og zoologiske Samling og for Kontorerne m. v., og at der senere ere anviste 2600 Rbd. paa dette Overskud**).

„Naar det endeligen hedder, at i Aaret 1838 havest igjen en Overbalance af cirka 20,000 Rbd., saa har jeg ovenfor nøjagtigen oplyst, at heraf hidrører 16 til 17000 Rbd. fra Kapitelstartens Overskud over Gjennemsnitsprisen, fra Indbetalingen af en tredie Del af Arveskæftavgiften som forhen ej kunde opkræves, og naturligvis kun er en

ej alene Indtægten af de solgte Ejendomme først indkom i 1837, men at endog selve Salget først i dette Aar blev bestemt, og hvad Tilskudet fra Kommunitetet angaaer, da kunde dette jo først indkomme og dets Størrelse vides efterat en Opgjørelse ved Aarets Slutning havde fundet Sted, ja Erfaring viste endog at det hele Tilskud blev gjort Universitetet stridigt. Det synes saaledes at være en ren Absurditet at paastaae, at Kvæstor burde have regnet nogen af disse to Summer med blandt den akademiske Fonds Kapitaler. Men hvad de 20,000 Rbd. af Restancer angaaer, da har rimeligvis en betydelig Del af disse i Begyndelsen af Sommeren 1836 endnu været udestaaende, og af de øvrige har formodentlig, indtil Kommunitetets Tilskud indløb, en tilsvarende Del ikke kunnet kapitaliseres, saa at heller ikke heraf synderligt kunde være indbefattet under Kapitalerne. Kvæstors Beregning af den akademiske Fonds Kapitaler til 61000 Rbd. har saaledes uden at Tvivl været fuldkommen vel begrundet.

- *) Prof. Clausen beklager sig i sit Gjensvar meget over, at Kvæstor ved de her fremsendte Exempler synes at gaae ud fra den Forudsætning, som om de omtalte væsentlige Momenter af Prof. Clausen vare forbigaaede eller oversete, medens de dog udtrykkelig ere anførte i hans tidligere Skrift, hvortil den „fortsatte Undersøgelse“ flutter sig og henviser. Hertil synes det tilstrækkeligt at svare, at naar Prof. Clausen har kjendt og selv udførligen fremskillet de Data der komme i væsentlig Betragtning ved Bedømmelsen af de Forholde som ere Gjenstanden for hans Undersøgelser, saa er det saameget mere paafaldende, naar han ikke tager disse Data i tilbørlig Betragtning ved at udbrage sine Resultater.

Det er let at forudsæe, at Prof. Clausen vil fremføre en lignende Anke, naar det i de ovenstaaende Bemærkninger blandt andet er anført, at han ved at kritisere Normalreglementet har forbigaaet den til ekstraordinære Gager m. v. bestemte Sum af 5600 Rbd. aarlig, thi angaaende denne Sum er virkelig i „Hist. Fremst.“ S. 151 gjort den fornødne Forklaring; men naar Prof. Clausen desuagtet i sit senere Skrift anfører, at Normalreglementet alene har bestemt 40600 Rbd. til Universitetslærernes Gagering, og derpaa støtter sin Fordømmelses-Dom over det, saa er det dog neppe urigtigt at sige, at han har forbigaaet den omtalte Omstændighed, forbigaaet den nemlig ved Udbragelsen af et vigtigt Resultat.

extraordinær Indtægt for det Aar hvori denne særegne Art Restancer første Gang indkommer, og endeligen fra det større Beløb som var indkommet i Kjøbesummer for Arvefæsteejendomme."

"Naar man dernæst med Tøje vilde regne paa et Overskud af 18—20,000 Rbd. ogsaa for 1839, saa hidrører dette fra at Kapitelstarten for 1838 for Universitetets Kornindtægter overstiger Gjennemsnitsprisen med cirka 16300 Rbd."

"Men bygger man Universitetets Fremtid paa det Haab, at de samme Kornpriser skulle vedblive som man nu har haft i de sidste 4 Aar — og det gjør man naar man vil slutte fra Universitetets Overskud i Aarene 1837—39 —, saa bygger man som sagt paa en meget usikker Grundvold."

"Da jeg i Aaret 1834 foreslog en Gjennemsnitspris af 19 Mk. Sølv for Rug, 14 Mk. for Byg og 11 Mk. for Havre, støttede jeg mig til en Gjennemsnitsberegning fra Aaret 1819, da Pengevæsenet havde vundet Fasthed, og til 1833. Disse Aar gave, vide vedlagte Beregning †), for Rug 20 Mk. 15 Sk., for Byg 14 Mk. 8 Sk., for Havre 10 Mk. 6 Sk. Men for Rugen turde jeg ej lægge denne Pris til Grund, da 4 vaade Aar fra 1828 til 1831 og navnlig de tvende sidste, i hvilke Rugen var omtrent tre Gange saa dyr som i 1824, vare indbefattede i den hele Periode af kun 15 Aar*). Man vil heraf skjønne, at jeg gik ud fra en solid Beregning,

†) Kapitelstarter i Sølv for Sjællands Stift fra 1819—38:

(Begge Beregninger under et.)

	Rug.		Byg.		Havre.	
	Rbd.	Sk.	Rbd.	Sk.	Rbd.	Sk.
1819	3	50	2	57	1	85
—20	2	64	1	71	1	45
—21	2	19	1	89	1	33
—22	2	45	2	19	1	50
—23	2	9	1	59	1	20
—24	1	93½	1	62½	1	25
—25	2	59½	2	6	1	46
—26	5	7	4	60	3	66
—27	3	2	1	86	1	46
—28	4	5	2	62	1	82
—29	4	34	2	28	1	69
—30	5	42	3	2	1	79
—31	5	75	3	54	2	7
—32	3	83	2	50	1	73
—33	3	21	1	85	1	44
15)	52	33	36	22½	25	91
Gjennemsnitspris	3	47	2	40	1	70
1834	3	44	2	32	2	5
—35	3	84	3	35	2	9
—36	3	76	3	17	2	21
—37	3	75	2	79	2	4
—38	4	36	3	31	2	29
20)	71	60	51	24	36	63
Gjennemsnitspris	3	55½	2	54½	1	79½

*) Hertil bemærker Prof. Clausen: „Allerede denne Undtagelse forekommer mig at maatte gjælde som meget vilkaarlig, naar man ikke paa den anden Side har lige Frygt for at trykke Gjennemsnitsprisen utilbørligt ned ved at beholde et Aar som 1824 med i Beregningen, hvor Kapitelstarten ikke har naaet 2 Rbd. for Rug, 10 Mk. for Byg, 8 Mk. for Havre. Men større Betænkelighed maa vel den hele Probabilitetsberegning vække mod sin Paalidelighed, naar den er baseret paa en Karrække i hvilken 6 Aar frembyde paafaldende lave Kornpriser, hvis Gjennemsnitspris er saa lav som i ingen Karrække af lignende Om-

navnligen med Hensyn til Hovedgjenstanden Byg, hvoraf Universitetet oppebærer over 11000 Tønder, medens det kun oppebærer 6000 Tdr. Rug og Havre tilsammen. Det var endog i 1834 en meget almindelig Mening, at man med Sikkerhed kun turde ansætte en Tønde Byg til 2 Rbd. pr. Tde. Senere have Konjunkturerne for Kornpriserne forbedret sig, og den vedlagte Gjennemsnitsberegning[†]) for 20 Aar fra 1819 til 1838 giver 21 Mk. 8 Sk. for Rug, 15 Mk. 7 Sk. for Byg og 11 Mk. for Havre, og herefter turde man maasse nu vel regne Rug for 20 Mk. og Byg for 15 Mk., hvorved den kalkulerede Jordebogsindtægt vilde stige med omtrent 2500 Rbd. aarligen, men saa ubeføjet selv herefter den Ytring vil findes at være, at Kalkulen i 1834 var betydeligen forfejlet, saa langt er det fra, at denne Forsøgelse i den kalkulerede Jordebogsindtægt kan hjemle det Resultat, at ved en god Bestyrelse vil den kalkulerede, nu af Kommunitetet dækkede, Underbalance fra 1838 af at regne, aldeles kunne undgaaes*)".

fang fra Aar 1751—1807*), og stiger betydeligt ved hvert Skridt man gjør ud over begge Endepunkter, ved enten at optage Aaret 1818, eller Aarene 1834—38(?)**) med i Beregningen. Hvorvidt den bedre Beskaffenhed af de danske Sædevarer fortjener at tages i Betragtning ved Spørgsmaalet om Fremtidens Kornpriser, véd jeg ikke at bedømme, men derimod behøves ingen Sagskundskab til at indsee, at Gyldigheden af en Probabilitetsberegning ikke er godtgjort ved den blotte Rigtighed af Addition og Division, dersom en højere Kritiks Fordringer ikke ere tilbørligt iagttagne."

Det skal hertil alene bemærkes, at man vistnok ved at kalkulere for Fremtiden bør være yderst varsom med at benytte Beregninger der gaar for langt tilbage i Fortiden, thi jo længere Tiden rykker frem, jo lettere kunne de Forholde der i ældre Tider have fundet Sted undergaae en væsentlig Forandring.

- *) "Tøvrigt", hedder det i Gjensvaret, „maa jeg gjøre Indsigelse mod en Tilfætning til mine Ord som har indseget sig i Kvæsters Kommentar derover: som om det nemlig var sagt, at den kalkulerede Underbalance skulde „fra 1838 af at regne“ aldeles kunde undgaaes. Saaledes at presse hine Ord, er vistnok ubeføjet. Det er meget mere en Selvsølge, som dog maa være bleven overseet, at hine Ord kun kunne henføres paa en Tid da den Tingenes Orden vil være indtraadt hvorpaa den kalkulerede Balance mellem Indtægt og Udgift er beregnet, altsaa ogsaa den bestemte Reduktion være udført af Læserposter som efter Normalreglementet skulde anses overflødige, og af Læsergager som skulde anses for store. Ved Forsøgelsen af sin rentebærende Formue vil Universitetet allerede næste Aar have en forøget aarlig Indtægt af 3200 Rbd.; den aarlige Jordebogsindtægt vil Kvæstor neppe selv være utilbøjelig til at antage at ville overstige den beregnede Sum med idetmindste

- *) „For 15 Aar i det angivne Tidrum har Gjennemsnitsprisen, beregnet i Rigsbankpenge, været følgende:

1751—65	23 Mk. 61 [?] Sk.	16 Mk. 10 Sk.	10 Mk. 5 Sk.
—66—80	26 — 81 [?] —	17 — 10 —	10 — 8 —
—81—95	32 — 81 [?] —	23 — 14 —	15 — 13 —
—96—1807	50 — 13 —	30 — 11 —	20 — 5 — "

[12 Aar.] („Efter et Dokument som er udtaget af de i Stiftets geistlige Arkiv forhaandenværende Materialier.“)

- **) „Allerede dersom Aarene 1834 og 35 ikke vare, vistnok uden gyldig Grund, blevne udelukkede af den Beregning hvorpaa Normalreglementets Gjennemsnitspriser ere byggede, vilde Resultatet være bleven betydelig anderledes, nemlig for 17 Aar, 1819—35, 2 Mk. pr. Tde. Rug, 12 Sk. pr. Tde. Byg, højere end den kalkulerede Pris, eller en Forsøgelse i den aarlige Indtægt af 2200 Rbd. — for 10 Aar fra 1825—35 (selv naar man vilde udelukke det ekstraordinært gode Aar 1826 og istedetfor samme sætte det maadelige Aar 1825), 4 Mk. 4 Sk. for Rug, 1 Mk. 4 Sk. for Byg over den kalkulerede Pris (for Havre derimod 6 Sk. under samme), eller en Forsøgelse i den aarlige Indtægt af 4200 Rbd.“

Kaster jeg fremdeles Djet paa Udgifterne og Indtægterne efter Oversigten for sidste Aar og tager den allerede vundne Erfaring paa Raad, saa turde der endog vel berygtes en saadan Formindskelse af Indtægter, som kunde medtage en betydelig Del af hine 2500 Rbd., om man end turde regne paa dem."

"Det er ovenfor bemærket, at Rekognitionerne og Kjøbesummerne ere indkomne med et særdeles betydeligt Beløb i 1838, og denne Indtægtspost vil betydeligen formindskes under hvad den var i 1838. Da de ny Tiendeforeninger i det Hele sjældent give noget heldigere Resultat end de ældre, er det endog tvivlsomt, om det mindre Beløb for Rekognitioner og Kjøbesummer, som var indkommet i de nærmeste Aar forinden Normalreglementets Affattelse og hvortil man da tog Hensyn, naar det engang ved alle Fæsteejendommers Salg bortfalder, saaledes som man forudsatte, vil kunne kompenseres ved den forøgede Indtægt i Sæd, som er erholdt og fremdeles vil erholdes ved de tilbageværende gamle Fæsterees Overgang til Arvesæste og ved ny Forpagtninger eller Bortfæstninger af Tiender og flere Jordejendomme."

"Fremdeles vil, som ovenfor vist, Huslejeindtægterne formindskes med cirka 300 Rbd. aarlig; de forhenværende Dekanatsindtægter ville uden tvivl medgaae til de ny Examinationsudgifter, og samtlige Embedsavgifter, som ere kalkulerede til henved 1000 Rbd., ere en høist mislig Ressource, som Universitetet i Tidens Længde neppe beholder. Hvad Udgifterne angaaer, da maa det erindres, at Gagerne som ej afholdes af Extraordinarium, endnu ej ubetydeligen overstige den ordinære Gageringskonto — i Aaret 1838 med 1411 Rbd. — Da imidlertid Vidraget til Bibliotheket for 1838 formindskes med 240 Rbd. ved Restitutionen af det Trelundske Legat, og Jordebogsudgifterne med 300 Rbd. ved Betalingen af Bankhæftelserne, saa troer jeg at Normalreglementets Udgiftssum i den første Tid ej behøver at overskrides, selv naar Konsistorium, hvilket maa blive Tilfældet, benytter de Universitetsbygningen vedkommende, til Konsistorii Disposition stillede, 600 Rbd., som det ej har benyttet i 1838."

"Derimod er det en virkelig Forøgelse af aarlig Indtægt, der er vundet ved de senere Aars Overskud og ved Afhændelse af unyttige Ejendomme, at Renten af

3000 Rbd.; saasnart Gageringsreglementet vil kunne træde fuldstændigere i Kraft, vil en interimistisk Udgift bespares af omtrent 1800 Rbd., som nu betynger den akademiske Fond" [dette er ikke ganske korrekt: i 1837 blev vel af den ordinære Gageringssum udgivet 1851 Rbd. mere end det Normerede, men derimod af Extraordinarium bespart 359 Rbd., i 1838 ere de tilsvarende Summer 1411 og 425 Rbd., altsaa bliver den omtalte Forøgelse af Udgift i det første Aar under 1500, i det sidste under 1000 Rbd.]; "paa Jordebogsudgifterne vil, hvad Erfaring allerede udviser, ikke Ubetydeligt kunne bespares. Og saaledes kan jeg ikke frasæde den Overbevisning som mangtunde Grund — selv uden alt Hensyn til den seneste Bestemmelse om Forhøjelsen af den aarlige Landgilde-Udgift med den hidtil estergjorte Fjerdedel" [der nu ogsaa er udsat for Aarene 1840 og 41] — "at den Tid meget snart tør sees imøde, da Universitetet vil i Regelen kunde afholde de nu normerede (men derfor vistnok ikke tilstrækkelige) Udgifter med egne Kræfter, og kun under særdeles uheldige Konjunkturer i enkelt Aar behøve fremmed Tilskud. Fra denne Erkjendelse synes Raadets selv ikke at være langt borte naar han yttre: at "Tilskudet af Kommunitetets Kasse kun fastsattes som temporært, da man netop ej oversaae, at det var muligt, at særdeles gode Aar for Universitetet a: gode Kornpriser kunde" (hvad netop nu er sket) "tilstede en betydelig Forøgelse af Kapitalformuen."

Vi troe ikke at have forbigaaet noget væsentligt Punkt af Gjensvaret, og maa nu overlade den skjønnsomme Læser at sammenholde det med Prof. Bangs Bemærkninger.

Universitetets Kapital er stegen med cirka 2300 Rbd. aarligen, og det lader sig med Visshed forudsæe, at denne Forøgelse af Renteindtægten vil ved Hjælp af nærværende Aars Overflud og det jydsk Gods Salg endvidere stige til omtrent 3200 Rbd. aarligen, eller, hvad der er det samme, at Kapitalsfonden til 1ste Januar 1840 vil have forbedret sig siden 1836 med 75000 Rbd."

"Dette er en virkelig vunden og vistnok en betydelig Fremgang i saa faa Aar, og denne Fremgang har jeg oftere berørt for den overordnede Bestyrelse, men større har den virkelige Fremgang ej heller endnu været. Turde man ansætte Gjennemsnitsprisen for Sæd til 20 Mk. Sølv for Rug, 15 Mk. Sølv for Byg og 11 Mk. Sølv for Havre, kunde man vel endnu, som nys er nævnt, tilføje omtrent 2500 Rbd., som en kalkuleret Forbedring, men denne er efter min Mening altid usikker. En større Forøgelse af den aarlige Indtægt vilde vistnok ogsaa fremkomme ved Ophævelsen af den hidtil bevilgede Moderation i Arveskæftaafgiften, men det er den kongelige Direktion bekendt, at næsten alle Bønder have indgivet gjentagne Ansøgninger om denne Moderations Forlængelse, og at Hans Majestæt Kongen har forlangt sig allerunderdanigst Betænkning herover forelagt, saa at man ej tør ansee denne Forøgelse af Universitetets Indtægt som sikker. Endeligen have vi i en Række af Aar haft gode Kornpriser. Efter den sædvanlige Tingenes Gang maa man i de nærmeste Aar igjen være beredt paa lave Kornpriser, og det er, som Høsten i Aar tegner til at blive overalt i Europa, meget sandsynligt, at Aaret 1840 vil vise et ganske andet Resultat af Universitetets Regnskab end de 4 foregaaende Aar."

Til nærmere Oplysning om det af Professor Clausen fremhævede og ligeledes i det foregaaende berørte Punkt om Professorernes Honorar for private Forelæsninger, og for tillige at kunne meddele et ikke uinteressant Bidrag til Universitetets Statistik, har Udg. gennemgaaet Protokollen for bemeldte Honorarer, saa langt den rækker tilbage, hvilket dog ikke er længere end til Sommersemesteret 1836, ligesom den hele Indretning med Honorarets Opbeholdelse af en egen dertil af Professorerne antaget Embedsmand (Kvæstor ved Honoraret), som bekendt, først begyndte i 1831. Af Protokollen er udtaget nedenstaaende Udsigt, der viser Beløbet af saavel det indbetalte som det eftergivne Honorar for ethvert Semester, særskilt for de Forelæsninger der høre til anden Examina, og for dem der ellers holdes i det philosophiske og ethvert af de andre Fakulteter.

De i ethvert af disse 7 Semester indbetalte og eftergivne Honorarer have i det Hele været følgende:

Semester.	Indbetalt Honorar.	Eftergivet Honorar.	Salt.	Indbetalt Honorar.	Eftergivet Honorar.	Salt.	Akademisk Aar.
1836	2387	2214	4601	} 5623	6514	12137	1836—37
1836—37	3157	3746	6903				
1837	2466	2768	5234	} 6370	5617	11987	1837—38
1837—38	3753	3372	7125				
1838	2617	2245	4862	} 7061	6448	13509	1838—39
1838—39	4267	3842	8109				
1839	2794	2606	5400	} 19054	18579	37633	
	21441	20793	42234				
Gjennemsnit	3063	2970	6033	6351	6193	12544	

Fordeles Middeltallet for disse 7 Semestre, eller for de tre sidste akademiske Aar, paa Universitetets 35 Docenter, kommer paa hver af disse for hvert Semester $87\frac{1}{2}$ Rbd. og for ethvert Aar $181\frac{1}{2}$ Rbd., men tages det eftergivne Honorar med, kommer paa hver Docent for et Semester noget over 172 og for et Aar noget over 355 Rbd. Vil man fraregne de Docenter som slet ingen private Forelæsninger i dette Tidrum have holdt, hvis Antal er 7, kommer paa hver af de øvrige 28 Docenter for et Semester omtrent 109 Rbd. og for ethvert af de tre Aar omtrent 227, men naar det eftergivne Honorar regnes med, for et Semester $215\frac{1}{2}$, for et Aar 448 Rbd. Det indbetalte Honorar har noget oversteget det eftergivne.

Bed Forelæsningerne til anden Examen har det indbetalte Honorar været i det Hele 11206 Rbd., eller i Gjennemsnit for hvert Semester 1601, men for ethvert af de tre sidste akademiske Aar 3234, det eftergivne omtrent 1797 for hvert Semester og for hvert akademisk Aar 3660, tilsammen respektive 3398 og 6894 Rbd. Dette Honorar fordeles paa 13 Docenter, dog med meget forskellige Andele, med Hensyn dels til Uligheden i Honorarets lovbestemte Størrelse, dels til et enkelt Fags Deling i to, dels endelig til at flere Professorer alternere i at holde visse af Forelæsningerne (den naturhistoriske f. Ex. afveksler mellem tre forskellige Docenter), medens derimod for Mjeblikket en Professor faaar Honorar for to Forelæsninger i et akademisk Aar. De højeste Honorarer have saaledes for et enkelt Semester været 475, 465, 405, 400, de laveste (nemlig i de dette Fag) 110, 128, 152, 164; de øvrige ligge mellem 200 og 400, de fleste mellem 300 og 400. Fordeles den hele Gjennemsnitssum for disse Forelæsningers Cyklus eller et akademisk Aar til ovennævnte 13 Docenter, kommer paa hver af indbetalt Honorar omtrent 249 og af det hele Honorar 530 Rbd., men fordeles den blot til 10 Docenter — idet der alene regnes 1 Docent for de Fag hvori der alterneres — bliver Middeltallet respektive omtrent 323 og 689 Rbd. aarlig for hver. Det indbetalte Honorar er her noget mindre end det eftergivne, omtrent i Forholdet som 11 til 12.

For de theologiske Forelæsninger har det indbetalte Honorar udgjort i det Hele 4452 Rbd., det eftergivne 6540 Rbd., i Gjennemsnit for hvert af de 7 Semestre 636 og 934 Rbd., eller tilsammen 1570. Men der er en saa betydelig Forskjel mellem de sidste to Semestre, i hvilke ogsaa en 5te Docent er kommet til, og de foregaaende, at hver bør tages for sig. I de 5 første Semestre har Middeltallet været af indbetalt Honorar 479, af eftergivet 858 Rbd., tilsammen 1337, hvorimod det i de sidste to Semestre har været resp. $1028\frac{1}{2}$ og 1124, eller ialt $2152\frac{1}{2}$ Rbd. for hvert Semester. Fordeles de forsnævnte Summer paa 4 Docenter, falder paa Enhver for et Semester næsten 120 Rbd. og paa et Aar 240, men naar det eftergivne Honorar lægges til, respektive 334 og 668 Rbd.; i de sidste to Semestre kommer paa enhver af de 5 Docenter af indbetalt Honorar $205\frac{1}{2}$ Rbd. for et Semester, og for et Aar 411, og af det hele Honorar respektive 430 og 860 Rbd. De højeste Honorarer have været 465, 370, 360, de laveste 8, 16, 20, 24 osv. I det Hele have 6 Forelæsninger indbragt over 200 Rbd., 9 mellem 100 og 200, og 27 mindre end 100 Rbd. Det indbetalte Honorar har været meget mindre end det eftergivne, i det Hele omtrent i Forholdet som 2 mod 3; men ved de enkelte Forelæsninger er Forskjellen i denne Henseende saa stor, at medens ikke sjelden slet intet er eftergivet, hvilket just er Tilfældet med de Forelæsninger der have indbragt det allerførste Honorar, har til andre Tider det eftergivne været over det tidobbelte mod hvad der er indbetalt.

Honoraret for de juridiske Forelæsninger, Statistiken derunder indbefattet, har i det hele Tidrum indbragt 5185 Rbd., og 1298 Rbd. ere eftergivne. Middeltallet

bliver for hvert Semester respektive 741 og 185, ialt 926 Rbd. Dette fordelt paa 5 Docenter giver til hver i et Semester 148 Rbd. indbetalt, og naar det hele regnes, 185 Rbd., for et Aar altsaa respektive 296 og 370 Rbd. De højeste Honorarer ere 310, 270, 248, de laveste 12, 20, 24; 200 Rbd. og derover have 6 Forelæsninger indbragt, mellem 200 og 100 Rbd. 14, og 33 under 100 Rbd. Det indbetalte Honorar har i det Hele været omtrent 4 Gange saa stort som det eftergivne, og kun i to enkelte Tilfælde har det eftergivne Honorar oversteget det indbetalte.

I det medicinske Fakultet ere holdte meget saa private Forelæsninger, i 4 Semestre endog slet ingen. Det i de tre øvrige Semestre, for de af tre af Fakultetets Lærere holdte Forelæsninger, indbetalte Honorar udgjør ialt 356 Rbd., det eftergivne 198 Rbd., tilsammen 554 Rbd., hvis Gjennemsnitssum for ethvert af de tre Semestre hvori Forelæsninger ere holdte, er respektive 119 og 185, eller for hver af de tre Docenter omtrent 40 og 61 Rbd.; men fordeles Summerne paa alle 7 Semestre, blive Middeltallene 51 og 79 Rbd. for hvert Semester, og for enhver af de tre Professorer der have læst, respektive 17 og 26 Rbd. Det indbetalte Honorar har været mellem to og halvanden Gang saa stort som det eftergivne.

De private Forelæsninger der i det philosophiske Fakultet ere holdte foruden de ovennævnte, have vel været flere af Antal og fordelt paa flere, nemlig paa 5 Semestre, medens ikkun i to slet ingen have været holdte, derimod har Honoraret været endnu ubetydeligere end i det medicinske Fakultet, ialt 242 Rbd. og 176 Rbd. eftergivet, tilsammen 418 Rbd. Gjennemsnittet for ethvert af de 7 Semestre bliver resp. 34½ og 59½ Rbd., hvilket giver for enhver af de 5 Docenter som have holdt Forelæsningerne, i et Semester resp. 7 og 12 Rbd. og i et Aar 14 og 24 Rbd.

Kaster man et Blik paa Tabellerne, er det kjendeligt, at Honoraret i det Hele har været i uafbrudt gradvis Stigen, naar man nemlig tager Vintersemestrene og Sommersemestrene for sig og hvert akademisk Aar for sig. Dette har især været Tilfældet med Honoraret for de theologiske Forelæsninger — hvis Antal ogsaa er steget mere og mere, selv førend Docenternes Antal blev forøget —, men ogsaa med det for anden Examen, hvorimod Honoraret for de juridiske Forelæsninger snarere har aftaget. Derimod synes det eftergivne Honorar, saavel for de theologiske som for Forelæsningerne til anden Examen, at være formindsket, idetmindste har dette været Tilfældet med de to eller tre sidste Semestre.

Tages Hensyn til de enkelte Docenter, da findes 9 forskjellige at have i et akademisk Aar erholdt indbetalt Honorarer paa 400 Rbd. eller derover, nemlig To tre Gange, Fire to Gange, Tre en Gang. Disse højeste Honorarer have udgjort:

2	over 800
1	mellem 700 og 800
4	— 600 og 700
2	— 500 og 600
6	— 400 og 500
2	netop 400.

Det absolut højeste i et Aar har været 816. Af disse højeste Honorarer falde 2 paa Sommersemesteret 1836, 3 paa det akademiske Aar 1836—37, 4 paa Aaret 1837—38, men 8 paa Aaret 1838—39. Halvdelen af dem falde paa Forelæsningerne til anden Examen, Halvdelen paa de theologiske og juridiske. De mindste Honorarer for et Aar have været paa 40 Rbd., og kun 8 Gange har Honoraret for en Do-

cent i et Aar været under 100 Rbd. Samtlige øvrige Honorarer have for et helt akademisk Aar udgjort:

- 16 Gange mellem 300 og 400
- 11 — — 200 og 300
- 11 — — 100 og 200.

Det bemærkes, at Indkassationsgebyret er 3 Procent, der bliver at fradrage alle de anførte Summer.

Samfund	1820	1821	1822	1823	1824	1825	1826	1827	1828	1829	1830
Samfund 1820	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Samfund 1821	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Samfund 1822	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Samfund 1823	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Samfund 1824	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Samfund 1825	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Samfund 1826	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Samfund 1827	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Samfund 1828	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Samfund 1829	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Samfund 1830	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

1830

Samfundet for 1830

u d s i g t

over Honorarerne for Universitetslærernes private Forelæsninger i de 7 Semestre fra Sommeren 1836 — Sommeren 1839,
begge iberegne.

Semestrene.	Forelæsninger til anden Examen.				Theologiske Forelæsninger.				Juridiske Forelæsninger.				Medicinske Forelæsninger.				Andre Forelæsninger i det philos. Fakultet.			
	Antallet af		Honorarets Totalsum		Antallet af		Honorarets Totalsum		Antallet af		Honorarets Totalsum		Antallet af		Honorarets Totalsum		Antallet af		Honorarets Totalsum	
	Doc.	Forel.	indbet. Rbd.	efterg. Rbd.	Doc.	Forel.	indbet. Rbd.	efterg. Rbd.	Doc.	Forel.	indbet. Rbd.	efterg. Rbd.	Doc.	Forel.	indbet. Rbd.	efterg. Rbd.	Doc.	Forel.	indbet. Rbd.	efterg. Rbd.
Sommeren 1836 . . .	4	4	1505	1602	3	3	240	336	4	6	602	248	:	:	:	:	2	2	40	28
Vinteren 1836—38	7	7	1590	2348	4	4	536	1020	5	9	852	262	2	2	87	:	2	3	92	116
Sommeren 1837 . . .	4	4	1099	1720	4	5	441	864	5	7	926	184	:	:	:	:	:	:	:	:
Vinteren 1837—38	7	7	2016	1920	5	7	753	1208	5	8	820	164	1	1	164	80	:	:	:	:
Sommeren 1838 . . .	4	4	1393	1265	4	7	425	864	5	9	759	116	:	:	:	:	1	1	40	:
Vinteren 1838—39	7	7	2088	2124	5	8	1225	1364	5	9	814	220	2	2	105	118	1	1	35	16
Sommeren 1839 . . .	4	4	1515	1602	5	8	832	884	4	5	412	104	:	:	:	:	1	1	35	16
			11206	12581			4452	6540			5185	1298			356	198			242	176